

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Evelin Sepp

DNA EKSPERTIISIDE ROLL ELUVASTASTE
KURITEGUDE LAHENDAMISEL PÕHJA
PREFEKTUURIS

Lõputöö

Juhendaja:
Anu Aaspõllu, PhD

Muraste 2012

ANNOTATSIOON

Kolledž: Politsei- ja Piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2012
<p>Töö pealkiri eesti keeles: DNA ekspertiiside roll eluvastaste kuritegude lahendamisel Põhja Prefektuuris</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: The role of forensic DNA examinations in the North Prefecture of the Police and Border Guard of Estonia in the investigation of crimes against human life</p>	
Töö autor:	<p>Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>
<p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles. Töömaht on 43-l lehekülge ning töö on üks lisa. Lõputöö kirjutamisel on kasutatud kokku 42 allikat, sealhulgas 5 võõrkeelset allikat.</p> <p>Käesoleva lõputöö teemaks on DNA ekspertiiside roll eluvastaste kuritegude lahendamisel Põhja Prefektuuris. Teema osutus asjakohaseks, sest varem ei ole uuritud DNA ekspertiiside rolli eluvastaste kuritegude lahendamisel Põhja Prefektuuris ning DNA ekspertiiside määramise kitsaskohtadele on viimasel kümnendil tähelepanu pööranud ka Riigikontroll. Uurimismetodoloogina on autori poolt kasutatud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete uuringute meetodit ehk statistiliste andmete ja dokumentide analüüsimist ning võrdlemist ajavahemikus 01.01.2009.a kuni 31.12.2011.a alustatud kriminaalasjades, milles on jõustunud kohtuotsus, koos viimaste analüüsiga.</p> <p>Töö autor püstitas töö läbiviimiseks järgmised uurimisküsimused: Kas DNA ekspertiisil oli oluline roll eluvastaste kuritegude lahendamisel? Kas DNA ekspertiise määrati otstarbekalt? Kas DNA ekspertiisi valmimine takistas kohtueelse menetluse lõpuleviimist? Kas DNA ekspertiisi ekspertiisiarvamust arvestati kohtumenetluses süüdistatava suhtes kohtuotsuse langetamisel?</p> <p>Püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks analüüsis autor Põhja Prefektuuris ajavahemikul 01.01.2009 kuni 31.12.2011 alustatud eluvastaste kuritegude lahendamiseks määratud DNA ekspertiisimääruseid, neile vastavaid DNA ekspertiisiakte, muid kriminaalasjas kogutud ning jõustunud kohtuotsuseid. Uurimistöö tulemusena leiti vastused püstitatud uurimisküsimustele.</p>	
Võtmesõnad: kriminaalmenetlus, ekspertiis, DNA, tõend	
Võõrkeelsed võtmesõnad: criminal investigation, forensic analysis, DNA, evidence	
Säilitamise koht: Politsei- ja piirivalvekolledži raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD	3
KASUTATUD MÕISTED JA LÜHENDID	4
SISSEJUHATUS	5
1. KRIMINAALMENETLUS	7
2. EKSPERTIISI KORRALDAMINE	13
3. KRIMINAALMENETLUSE TAGAMINE.....	20
4.KOHTUOTSUSTE ANALÜÜS, MILLES EELUURIMISEL OLI MÄÄRATUD DNA EKSPERTIIS.	23
KOKKUVÕTE.....	46
SUMMARY	48
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	50
Muud allikad.....	52
LISAD	53

KASUTATUD MÕISTED JA LÜHENDID

DNA - desoksüribonukleiinhape

DNA profiil - erinevate lookuste alleelide kombinatsioon

EKEI - Eesti Kohtuekspertiisi Instituut

KES – Kohtuekspertiisiseadus

KarS – Karistusseadustik

FBI - Föderaalne Juurdlusbüroo

Osaline DNA profiil- mõned analüüsitud DNA lookused ei andnud (osade DNA alleelide osas) tulemusi

Segaproov – proov, mis sisaldab DNA-d enam kui ühelt isikult

Peamine DNA profiil – DNA profiil, mis pärineb isikult, kelle DNA-d on segaproovis enam

Diametraalsed erinevused - täiesti vastupidine, otse vastandlik

SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigi Põhiseadus § 16 sätestab elu kaitsmise ülima põhimõtte: "Igaühel on õigus elule." Meelevaldselt ei tohi kellelki elu võtta. Isikuvastased kuriteod, sh eluvastased kuriteod on uurimise seisukohalt prioriteetne kuriteoliik, mistõttu on tõendite kogumine kuriteo toimepannud isiku või isikute süüdimõistva kohtuotsuse langetamiseks äärmiselt oluline ja vastutusrikas tegevus. Tihti pingestab uurimise käiku meedia vahendusel kõlapinda leidnud veretööle kiiret lahendust ootav ühiskond. Kuritöö toimepanija tuvastamiseks kasutatakse muuhulgas DNA ekspertiise. Sündmuskohal leitud bioloogilistes jälgedes sisalduva DNA kaudu kurjategija tuvastamist peetakse kohtus üheks usaldusväärseks tõendiks. Samas hinnatakse tõendeid kogumis, mis peavad olema usaldatavad ja veenvad süüdimõistva kohtuotsuse langetamiseks. Eesti Vabariigil kui õigusriigil on kohustus viia kriminaalmenetlus läbi inimeste põhiõiguste minimaalse riivega, mistõttu aina rohkem väärtustatakse füüsilistest allikatest pärinevaid tõendeid. Seega oleme jõudnud kriminaalmenetluses tõendikaalukausil olulisima tõdemuseni, milleks on asitõenditele ja loodus- ning täppisteadustele tuginev eksperdiarvamuse kasutamine. Samas on DNA ekspertiiside määramisele ja tegemisele Eestis viimasel kümnendil tähelepanu pööranud ka Riigikontroll, tuues oma auditi aruandes esile, et ekspertiisijärjekorrad venitavad kriminaalmenetlust ning põhjendamatult kallid ekspertiisimaksumused seavad kahtluse alla õigussüsteemide efektiivsuse ja usaldusväärsuse. Eeltoodust tulenevalt on DNA ekspertiiside määramisega seotud küsimused aktuaalsed nii tõendamise kui ka ressursside optimaalseima kasutamise seisukohalt.

Töö autor valis käesoleva lõputöö teemaks DNA ekspertiiside rolli eluvastaste kuritegude lahendamisel Põhja Prefektuuris. Töö eesmärk oli analüüsida DNA ekspertiiside rolli eluvastaste kuritegude lahendamisel Põhja Prefektuuris kriminaalajades, milles on jõustunud kohtuotsus. Töö eesmärk oli välja selgitada, kas ja kuidas on eluvastaste kuritegude lahendamist mõjutanud DNA ekspertiis kohtueelses- ja sellele järgnenud kohtumenetluses.

Uurimistöös on välja toodud DNA ekspertiiside määramise ja teostamise kitsaskohad, tegurid, mis mõjutavad kriminaalasja menetluse ajalist kulgu. Uurimistöös uuritakse lisaks DNA ekspertiiside maksumust ja sellest tulenevalt määratud ekspertiiside optimaalsust. Töös tehakse ettepanekuid eeluurimisel DNA ekspertiisi määramise paremaks korraldamiseks.

Töö autor püstitas töö läbiviimiseks järgmised uurimisküsimused: Kas DNA ekspertiisil oli oluline roll eluvastaste kuritegude lahendamisel? Kas DNA ekspertiise määrati otstarbekalt? Kas DNA ekspertiisi valmimine takistas kohtueelse menetluse lõpuleviimist? Kas DNA ekspertiisi eksperdiarvamust arvestati kohtumenetluses süüdistatava suhtes kohtuotsuse langetamisel?

Püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks, analüüsis autor Põhja Prefektuuris ajavahemikul 01.01.2009 kuni 31.12.2011 alustatud eluvastaste kuritegude lahendamiseks määratud DNA ekspertiisimääruseid, vastavaid DNA ekspertiisiakte, muid kriminaalasja kogutud materjale ning jõustunud kohtuotsuseid. Uurimus viidi läbi ajavahemikul 01.01.2009 kuni 31.12.2011 alustatud kriminaalasjades, milles oli jõustunud kohtuotsus.

Uurimismetodoloogina on kasutatud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete uuringute meetodit. Töö autori poolt viidi läbi statistiliste andmete, dokumentide analüüsimine ja võrdlemine ning seejärel jõustunud kohtuotsuste analüüs. Statistiliste uurimisandmete, dokumentide ja jõustunud kohtuotsuste analüüs toimus märtsikuus 2012. aastal Harju Maakohtus aadressil Liivalaia 24, Tallinn.

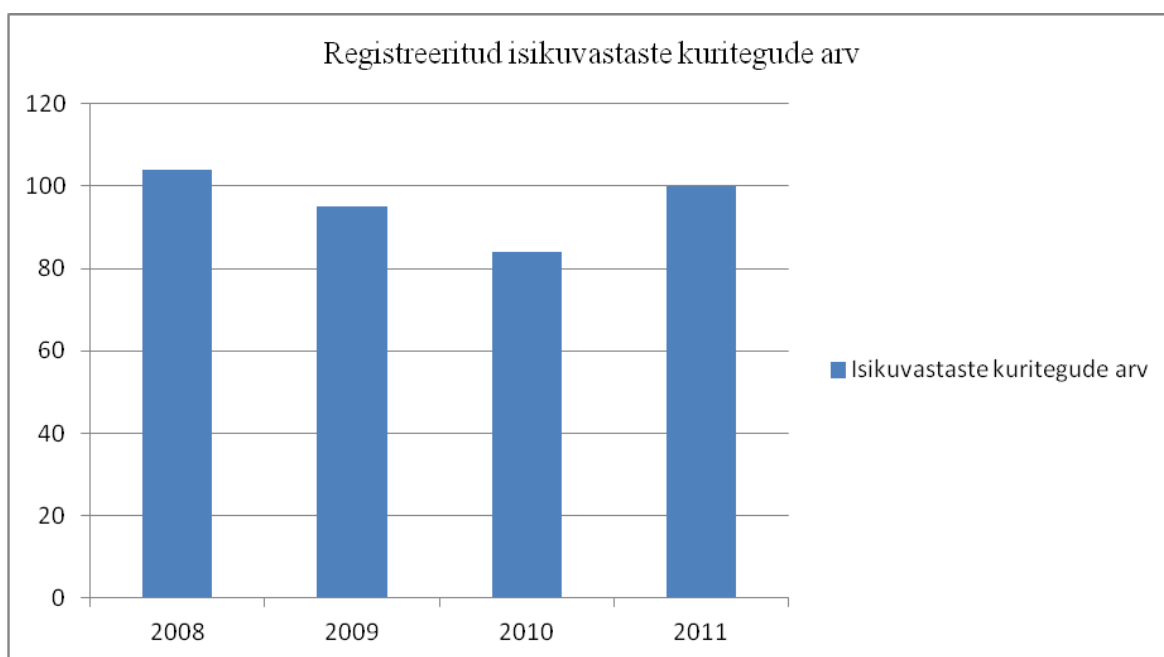
Töö koosneb teoreetilisest osast ja uurimusest. Töö on jaotatud neljaks peatükiks, milles esimeses peatükis käsitletakse kriminaalmenetlust, tõendit ja tõendamise protsessi. Teises peatükis vaadeldakse ekspertiiside korraldamist ja kolmandas peatükis käsitletakse kriminaalmenetluse tagamist. Töö neljas peatükk sisaldab autori poolt läbi viidud uurimust- ja analüüsitulemusi, mis põhinevad Põhja Prefektuuris aastatel 2009, 2010 ja 2011 alustatud eluvastaste kuritegude kriminaalasjade lahendamisel määratud DNA ekspertiisimäärustel, DNA ekspertiisiaktidel ja jõustunud kohtuotsustel.

1. KRIMINAALMENETLUS

Kuriteoteate või kuriteole viitava muu teabe tuvastamisel ning sellel kuriteotunnuste sedastamisel alustab uurimisasutus või prokuratuur esimese uurimis- või menetlustoiminguga kriminaalmenetlust.

Isikuvastased kuriteod, sh eluvastased kuriteod on uurimise seisukohalt prioriteetne kuriteoliik.

2008. aastal oli tapmiste ja mõrvade arv Eestis 104, 2009 oli juhtumeid 95, 2010. ning 2011. aastal kasvas tapmiste ja mõrvade arv 100 registreeritud juhtumini, sh katsestaadiumis kuriteod. Tapmisjuhtumite iseloom muutunud ei ole, juurde on aga tulnud selliseid juhtumeid, kus menetlus on alustatud kellegi tapmise kavandamise osas. Esineb mitme ohvriga tapmisi.¹ (vt joonis 1)

Joonis 1. Eestis registreeritud isikuvastaste kuritegude arv aastate lõikes ajavahemikul 2008 kuni 2011

¹ <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56203/Kuritegevus+Eestis+2011+slaidid.pdf>.

Kuriteo lahendamisel on tõendamisel üldine eesmärk, et kuriteo toimepannud isik vastutaks kuriteo toimepanemise eest. Seega on esmalt vajalik tuvastada isik, kes ja kuidas ta kuriteo toime pani, millele järgneb kohtumõistmine.

Kohtueelse menetluse eesmärk on koguda tõendusteavet ja luua kohtumenetluseks muud tingimused, selgitamaks kahtlustatavat ja süüdistatavat õigustavad ja ka süüstavad asjaolud. Eesti kohtusüsteemis kehtib KrMS § 61 lg-d 1 ja 2 kohaselt tõendite vaba hindamise põhimõte, mis seisneb selles, et kohus hindab tõendeid nende kogumis oma siseveendumuse kohaselt. See tähendab, et uuritud tõendite alusel kujundab kohus endas veendumuse tõendamiseseme asjaolude, KrMS § 62 p-de 1 kuni 4 kohaselt kuriteo toimepanemise aja, koha ja viisi ning muude kuriteo tehilolude, kuriteokoosseisu, kuriteo toimepannud isiku süü, kuriteo toimepannud isikut iseloomustavate andmete ja muud tema vastutust mõjutavate asjaolude esinemise või puudumise kohta.²

Seega on kriminaalmenetluses tõendiks tõendamiseseme asjaolude, kuriteo toimepanemise aja, koha ja viisi ning muude kuriteo tehilolude, kuriteokoosseisu, kuriteo toimepannud isiku süü, kuriteo toimepannud isikut iseloomustavate andmete ja muud tema vastutust mõjutavate asjaolude esinemine või puudumine.

Kohtueelse- ja kohtumenetluse protsessi käigus, k.a tõendite kogumisel ja hindamisel, on õiguskaitseorganitel oluline järgida Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis nr 6 lg-des 1 ja 2 sätestatud õigust, milles igäihel on temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis ning igäiht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.³

Kriminaalmenetluse seadustikus ei ole tõendite loetelu lõplik. KrMS § 63 lg 1 kohaselt on tõenditena loetletud kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu, tunnistaja või asjatundja ütlus, ekspertiisiakt, eksperdi antud ütlus ekspertiisiakti selgitamisel, asitõend, uurimistoiming, kohtuistung ja jälitustoimingu protokoll. Lisaks jätab seadus võimaluse tõendina kasutada ka seaduses loetlemata tõendeid, milleks on muu dokument ning foto või film või muu

---

² Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

³ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. 16.04.1996. RT I 2000, 11, 57.

teabesalvestis ja seda ainult juhul, kui tegemist ei ole kuriteo või põhiõiguse rikkumise teel saadud tõendiga.⁴ Näiteks on kriminaalmenetluses muu tõendina kasutatav pangakonto väljavõte.

Tõendite liigitusi on erinevaid, kuid selle allikast lähtudes eristatakse isikulisi, s.o ütlused ja esemelisi, s.o asitõendid, dokumendid, uurimistoimingu protokoll, foto, film või muu teabesalvestus, tõendid. Ütluse allikaks on isiksus oma konkreetse tajumus- ja arusaamisvõimega, mida ta vahetult avaldab menetlejale. Asitõendi allikaks on mingi materiaalse maailma ese kui tervik, mis on visuaalselt tajutav. Ekspertiisid on aga alust rääkida kaksikallikast: nii konkreetne ekspert oma professionaalsete omadustega kui ka ekspertiisi tegemiseks üleantav uurimus- ja tutvumismaterjal.⁵ Ekspertiisi esitatakse uurimismaterjal, kui **esemeline tõend**, millega töötab ekspert **isikuna** koos oma teadmiste ja kogemustega.

Eestis kehtivas võistlevas kohtumenetluses on esemelised tõendid usaldusväärsemad kui isikulised tõendid. Esemelise tõendi väärtus on püsiv, st samane nii kohtemenetluses kui ka kohtumenetluses. Eeluurimisel antud ütlused võivad aga kohtumenetluses erineda. Näiteks tunnistab eeluurimisel isik kahtlustatavana ülekuulamisel antud ütlustes end süüdi kuriteo toimepanemises, kuid kohtumenetluses ta oma süüid ei tunnista ning ütluste erinevusele loogilist põhjendust anda ei oska. Selliselt tekkinud olukorda nimetatakse kohtumenetluses isikuliste ütluste diametraalseks erinevuseks. Tekkinud situatsiooni ei ole lahendatud Eesti kriminaalmenetlusõiguse allikates, milleks Karistusseadustiku (KarS) § 2 kohaselt on:

- 1) Eesti Vabariigi põhiseadus;
- 2) rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid ning Eestile siduvad välislepingud;
- 3) Karistusseadustik ja kriminaalmenetlust sätestavad muud õigusaktid;
- 4) Riigikohtu lahendid küsimustes, mida ei ole lahendatud muudes kriminaalmenetlusõiguse allikates, kuid on tõusetunud seaduse kohaldamisel.⁶

---

⁴ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

⁵ Kergandberg.E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 168-169.

⁶ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

Tähelepanu väärrib Eesti kriminaalmenetlusõiguse loetelust p 4, mis ainsa erandina tunnistab kriminaalmenetlusõiguse puhul seaduseandja õigusallikana ka kohtupretsedenti. Tegemist on õigusallikaga, mille vajalikkus teatud olukordades tuleneb kohtumenetluse protsessis tõusetunud vajadusest leida kiiresti lahendus sellises menetluslikus situatsioonis, mida seadusandja ei ole varasemalt kriminaalmenetlusõiguse allikates reguleerinud.

Selliselt tuli Riigikohtul seaduse kohaldamisel lahendada kohtumenetluses tõusetunud küsimus isikuliste ütluste diametraalse erinevuse esinemisel. Tekkinud olukorra lahendamisel on Riigikohus oma lahendis sätestanud, et kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamine risküsitlusel võib KrMS § 289 lg-s 1 märgitu kohaselt teenida eranditult vaid risküsitlusel antud ütluste usaldusväarsuse kontrollimise eesmärki. Kui kohtumenetluses süüdistatava(d) muudavad varem antud ütlusi, siis kohtueelsel menetluses antud ütlused ei ole tõendina kasutatavad mitte ainult nende liigse muutlikkuse tõttu, vaid põhjusel, et üldjuhul on tõendina kasutatavad üksnes süüdistatava poolt kohtus antud ütlused. Tähele tuleb panna sedagi, et kui on tegemist diametraalselt lahknevate erinevustega kohtueelses menetluses ja kohtumenetluses antud ütlustes ning kui isik ei suuda mõistusepäraselt ning kohtule arusaadavalt selgitada erineval ajaperioodil antud ütluste erisuse põhjust, tuleb nimetatud tõend tervikuna kui ebausaldusväärne kõrvale jätta. Kui aga isik suudab kohtule usutavalt ja arusaadavalt selgitada, miks on ta erineval ajaperioodil andnud erinevaid ütlusi, saab usaldusväärseks lugeda üksnes kohtus, mitte aga kohtueelses menetluses antud ütlused.⁷

Täpsustusena veel, et risküsitlusel saab kohtueelsel uurimisel antud ütluste avaldamist igal üksikjuhul tingida vaid vastuolu ilmnemine mingi konkreetse asjaolu suhtes. See tähendab, et keeld eelistada mingi konkreetse asjaolu suhtes kohtueelses menetluses öeldut ei välista veel iseenesest kogu uurimistoimingu protokollis kasutatavust tõendina. Uurimistoimingu protokollides kajastatud nendele asjaoludele, mille puhul ei ole alust rääkida vastuoludest ühelt poolt kohtueelses menetluses ja teiselt poolt risküsitlusel antud ütluste vahelise vastuoluna, võib kohus kohtuotsuse tegemisel tugineda, kui on täidetud KrMS § 296 lg-tes 2 ja 3 sätestatud uurimistoimiku protokollide ja kriminaaltoimiku muu dokumendi

---

⁷ Põhja Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Andra Silla kassatsioon Tallinna Ringkonnakohtu 9. novembri 2006. a kohtuotsuse peale kriminaalasjas Sergei Tõškevitši süüdistuses KarS § 114 p-de 1,3 ja 5 järgi; Andrei Kozlovi süüdistuses KarS § 114 p-de 1,3 ja 5 järgi ja Juri Kozlovi süüdistuses KarS § 22 lg 3 ja § 200 lg 2 p 7 ning § 199 lg 2 p 4 järgi. Riigikohtu Kriminaalkolleeegiumi otsus, 3-1-1-3-07, 02.04.2007, punkt 6.

avaldamise üldised tingimused. Kohtueelses menetluses antud ütlused kajastuvad ka KrMS § 80 alusel koostatud ütluste ja olustiku seostamise protokollis, KrMS § 82 alusel koostatud äratundmiseks esitamise protokollis ning KrMS § 78 alusel vastastamise protokollis, mõistõttu laieneb ka nendele kohtus hinnangu andmise ja avaldamise tingimused.⁸

Seega ei saa kohtueelses menetluses kahtlustatava poolt kuriteo ülestunnistamist ja süü omaksvõtmist pidada alati usaldusväärseks tõendiks. Kriminaalmenetluses on oluline koguda võimalikult palju isikulisi ja esemelisi tõendeid selliselt, mis aitavad tuvastada kuriteo toimepannud isiku ning kinnitavad kohtueelses menetluses kuriteo toimepannud isiku kuriteokahtlust ning mille hindamisel kogumis kohus väljakujunenud siseveendumuse kohaselt mõistab isiku suhtes süüdimõistva kohtuotsuse.

Kriminaalmenetluses on võimalik kuriteos kahtlustatav isiku tuvastada tunnistajate ütlustega, kes kuritegu pealt nägid, operatiivtöö tulemusena, mõni kord ka isiku enda pöördumisel õiguskaitseorganite poole süü ülestunnistamiseks jne.

Üks võimalikest viisidest on tuvastada kurjategija tema poolt sündmuskohale jäetud bioloogilise jälje alusel, milleks võib olla vere-, sülje-, higi ja – uriinijalg, samuti näolt pühitud pisarad, juukse- ja muud karvad ning koerakud. Isiku identifitseerimiseks piisab põhimõtteliselt mõnest koerakust kuriteojäljes. Sellise väikese ainekoguse uurimisel saab DNA ekspertiisiga tuvastada isikut näiteks üliväikese verejälje järgi, samuti küünemustas avastatud vere või naha epiteelrakkude abil.⁹ Samas määratakse kriminaalmenetluses kuritegude lahendamisel erinevaid ekspertiise, milleks on lisaks DNA-ekspertiisile, sõrmejäljeekspertiis, surnu kohtuarstlik ekspertiis, kiuekspertiis, kohtubalistikaekspertiis jne.

Üks võimsamaid meetodeid, mis kunagi leiutatud, on DNA profileerimine kui füüsilise tõendi tunnistamine kohtuprotsessis. 1980-datel töötas Alec Jeffreys, geneetik Suurbritannia Leicesteri Ülikoolist, esimesena välja meetodi, milles võrdles DNA mustreid, mis saadi kuriteo sündmuskohalt kogutud vere-, juuste- või sperma proovidest

---

⁸ Liivo Tverdohlebi kaitsja Anu Pärteli kassatsioon Tartu Ringkonnakohtu 2. mai 2007. a kohtuotsuse peale kriminaalasjas Liivo Tverdohlebi süüdistuses KarS § 200 lg 2 p-de 4 ja 7 järgi. Riigikohtu Kriminaalkolleegiumi otsus, 3-1-1-62-07 12. 11.2007, punkt 12.4.

⁹ Kergandberg.E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 158.

kahtlustatavalt võetud DNA-ga. DNA profileerimine kerkis esile 20. sajandi viimasel aastakümnel, kui töökindel identifitseerimise meetod kohtuekspertiisis. Jõuti ligilähedale prokuröri unistusele meetodist, mis paljastab isiku süü või süütuse ilma veavõimaluseta.¹⁰

DNA tüpiseerimine sai alguse juba üle 28 aasta tagasi ja on avaldanud tugevat mõju üksikisikutele, ühiskonnale ja seadustele, olles juba otseselt puudutanud miljonite inimeste elu kogu maailmas.¹¹

---

¹⁰ Jasanoff, S., „Just Evidence: The Limits of Science in the Legal Process“, *Journal of Law, Medicine & Ethics* 2006, 328-341, lk 330-331.

¹¹ Jeffreys, A.J., „Genetic fingerprinting“, *Nature Medicine* 2005, nr 11, 1035-1039, lk 1039.

2. EKSPERTIISI KORRALDAMINE

Kriminaalasja eeluurimise käigus, kui menetleja jõuab veendumusele, et tõendamiseseme mingi asjaolu selgitamiseks on vaja eriteadmisele tuginevate järelduste tegemist, määrab ta ekspertiisi.¹²

Menetleja poolt määratud ekspertiisi teostab KrMS § 95 lg 1 kohaselt ekspert, isikuna, kes rakendab kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud juhtudel ja korras ekspertiisi tehes mitteõiguslikke eriteadmisi.

Kriminaalmenetluses juhindub menetleja ekspertiisiks eksperdi valimisel KrMS § 95 lg 2, mille kohaselt võib eksperdiks olla:

- 1) kohtuekspert, kes on riiklikus ekspertiisiasutuses töötav isik ning kelle tööülesanne on teha ekspertiise;
- 2) riiklikult tunnustatud ekspert isikuna, kes on kantud riiklikult tunnustatud ekspertide nimekirja;
- 3) või menetleja poolt määratud muu isik.

Vaatamata sellele, et seadus sätestab lisaks ekspertide loetelule ka ekspertiisi määramisel menetleja eelistuse, mille kohaselt esmajärjekorras tuleks valida kohtuekspert ja riiklikult tunnustatud ekspert, võib ekspertiisi läbi viia ka menetleja poolt määratud muu isik, kellelt küsitakse, kas ta on kriminaalasjas erapooletu ja nõus ekspertiisi tegema. Samuti selgitatakse talle Kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud eksperdi õiguseid ja kohustusi ning kui eksperdiks nimetatakse vannutamata isik, siis teda hoiatatakse kriminaalkaristusest teadvalt vale eksperdiarvamuse andmise eest.¹³

Kriminaalasja menetlejale ei ole seaduses sätestatud eelistus eksperdi valikul kohustuslik, pigem soovituslik.

---

¹² Kergandberg.E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 187.

¹³ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

Alates 01.01.2008 on Eestis ainus riiklik ekspertiisiasutus Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI), mis tegutseb Justiitsministeeriumi valitsemisalas.¹⁴ Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi põhimääruse § 8 lg 1 alusel on instituudi ülesandeks kohtu, prokuratuuri, uurimisasutuse ja väärteo kohtuvälise menetleja määruse alusel või haldusorgani taotlusel kohtuarstlikke, kohtubioloogia-, kohtukeemia- kohtupsühhiaatria-, ja kriminalistikaekspertiise ning seaduse või riigiasutustevaheliste kokkulepete alusel oma pädevusvaldkonnas muid ekspertiisivaldkondadega seonduvaid uuringuid, mida võimaldavad instituudi personali eriteadmised ning tema käsutuses olevad seadmed ja vahendid.¹⁵

Kriminaalasja menetleja poolt Eesti Kohtu Kohtuekspertiisi Instituudi DNA osakonda saadetud DNA-ekspertiiside töösse võtmisel on ekspertiisiasutus välja töötatud kriteeriumid, mille alusel võetakse eelisjärjekorras töösse prioriteetsetes kuritegudes määratud DNA ekspertiisid ja seejärel ekspertiisid määruste üldise saabumise järjekorra alusel. Prioriteetseteks ekspertiisideks on Karistusseadustikus kvalifitseeritud I astme kuriteod, sealhulgas seaduse 9. peatükis loetletud eluvastased kuriteod ja vahialuste ning konkreetsete kahtlustatavatega ekspertiisid. Ekspertiisi kiirendavaks faktoriks on ka menetleja poolt põhjendatud ekspertiisi kiirenduskiri. Nimetatud ekspertiiside valmimisaeg on sätestatud kuni 4 kuud. Ekspertiise, mis ei ole prioriteetsed, tehakse saabumise järjekorras.¹⁶

2008. aastal määrati Põhja Prefektuuri menetluses olevates kriminaalasjades Eesti Kohtuekspertiisi Instituuti DNA osakonda kokku 1280 DNA ekspertiisi, valmis 766 ekspertiisi. 2009. aastal määrati võrreldes eelnenud aastaga vähem DNA ekspertiise, kokku 894, samas lõpetati 971 DNA ekspertiisi (sh eelnevast perioodist). 2010 aasta määrati 864 DNA ekspertiisi, lõpetati 703 ekspertiisi ning 2011 aastal määrati 697 DNA ekspertiisi ning lõpetati 794 ekspertiisi. (vt tabel 1).¹⁷

---

¹⁴ Kohtuekspertiisiseadus 30.05.2001. RT I 2001, 53, 309, RT I 2010, 22, 108.

¹⁵ Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi põhimäärus. RTL 2007, 98, 1633; RT I, 13,12,3010,12.

¹⁶ Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis tehtavate ekspertiiside orienteeruvad tähtajad ja kontaktisikud 2011.

¹⁷ Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi andmed 2012 aastast.

Tabel 1. Põhja Prefektuurist ajavahemikul 2008-2011 EKEI saabunud ja väljunud DNA ekspertiiside arvnäitajad.

Aasta	DNA ekspertiise sisse	DNA ekspertiise välja	Bilanss
2008	1280	766	-514
2009	894	971	77
2010	865	703	-162
2011	697	794	97

Ekspertiise teostatakse ekspertiisi määramisega kui menetlustoiminguga, mille tulemiks on ekspertiisimääruse koostamine, millele esitatavad nõuded sisalduvad KrMS § 106.¹⁸

Ekspertiisimääruse põhiosas märgitakse:

- 1) kriminaalasja nimetus ja number, kuriteo asjaolud ja muud ekspertiisiks vajalikud lähteandmed;
- 2) ekspertiisi määramise põhjendus.

Ekspertiisimääruse lõpposas märgitakse:

- 1) ekspertiisi liik eriteadmiste valdkonna järgi;
- 2) vajadus korraldada ainuisikuline või komisjoniekspertiis, esma-, täiend- või kordusekspertiis;
- 3) ekspertiisimäärust täitva eksperdi või riikliku ekspertiisiasutuse nimi;
- 4) kuriteosündmusega seotud ekspertiisiobjektide ning võrdlus- ja tutvumismaterjali andmed;
- 5) eksperdile esitatud küsimused;
- 6) ekspertiisi tähtaeg.¹⁹

Ekspertiisimääruse olulisema osa moodustavad KrMS § 106 lg 2 p 5 eksperdile esitatud küsimused ehk ekspertiisiülesanne.²⁰

Eksperdile esitatavate küsimuste vormistamisel tuleb eelnevalt, lähtudes kriminaalmenetluseeaduses sätestatud tõendamiseseme asjaoludest ja tõendamise

¹⁸ Kergandberg,E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 188.

¹⁹ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

²⁰ Kergandberg,E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 188.

vajadusest, selgust saada, kas ühe või teise küsimuse lahendamine on tõendamise seisukohalt vajalik. Ekspertidele esitatavad küsimused peavad jääma mitteõiguslike eriteadmiste piiridesse ning olema lahendatavad eriteadmiste rakendamisel ekspertiisi vormis. Küsimused peavad olema esitatud selgelt, täpselt ja konkreetselt, sest selliselt esitatud küsimuste sisu mõistavad ekspert ja menetleja ühtviisi. Ekspertidele esitatakse kõik küsimused korraga, mis tõstatuvad kriminaalasjas püstitatud menetlusversioonide pinnalt ja mida saab lahendada selleliigiliste ekspertiisidega. Vormistatud küsimused tuleb loogiliselt järjestada ja rühmitada ekspertiisiobjektide või tõendamiseseme asjaolude järgi.²¹

Määrusesse tuleb kirjutada võimalikult palju proovide võtmise seisukohast olulist informatsiooni. Nagu näiteks, et

- Kelle bioloogilist materjali objektidelt otsitakse ja millistest piirkondadest?
- Kes on lisaks objektidega kokku puutunud (tunnistajad)?
- Mis laadi bioloogilist materjali otsitakse (n. verd, sh inimverd, spermat)?
- Kindlasti panna kirja, milline on esitatavate võrdlusisikute seotus juhtumiga (kahtlusalused, kannatanud, tunnistajad, (politsei) töötajad)?

Määrates objektidele ka muid ekspertiise (narkootilise aine-, sõrmejälje-, jälje-, relvaekspertiis jne) mõelda läbi objektide jagamine. Reeglina võetakse mitmesse ekspertiisi määratud objektilt kõigepealt DNA proovid ja seejärel liigub objekt edasi teiste ekspertiiside tegemisse. Sõrmejäljeekspertiisis ja DNA ekspertiisis kasutatakse jälgede otsimiseks tihti samu pindu, mistõttu objekti määramisel mõlemasse ekspertiisiliiki võivad kannatada mõlema ekspertiisiliigi tulemused, seega tuleks iga objekti puhul läbi mõelda, kas on mõttekas määrata antud objektile DNA ekspertiis või sõrmejäljeekspertiis või mõlemad.²²

Eeltoodule lisaks KrMS § 106 kohaselt ekspertiisimääruse koostamisel, kui ekspertiis korraldatakse riiklikus ekspertiisiasutuses, võib kooskõlastatult ekspertiisiasutuse juhiga määrata eksperdi nimeliselt. Ekspertiisimääruse alusel võib ekspertide komisjoni kuuluda ekspert, kes ei tööta riiklikus ekspertiisiasutuses. Ekspertiisimääruse koostamisel ei ole

---

²¹ Lindmäe, H. 1997. Menetlustaktika II. Tallinn: Juura. Õigusteabe AS, 52-57.

²² Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi DNA ekspertiisi määramise juhend 2011.

lubatud esitada õiguslikke ega eksperdi eriala väliseid küsimusi ning küsimusi, millele vastamine ei eelda eksperdiuuringuid ja eriteadmiste tuginevate järelduste tegemist.²³

Ekspertiisi tegemise tulem on dokument – ekspertiisiakti, mille põhiosa peab olema kooskõlas KrMS §-s 107 sätestatuga.²⁴

Ekspertiisiakt koostatakse kooskõlas KrMS § 107 esitatud nõuetele, millest nähtuvalt koosneb see kolmest osast:

I Sissejuhatav osa, milles märgitakse

- 1) akti koostamise kuupäev ja koht;
- 2) ekspertiisi määranud isiku nimi ning ekspertiisimääruse koostamise ja eksperdile edastamise kuupäev;
- 3) kriminaalasja nimetus ja number;
- 4) ekspertiisi liik;
- 5) andmed eksperdi kohta;
- 6) ekspertiisiobjekti nimetus või selle isiku nimi, kellele ekspertiis tehti;
- 7) kas ja millal on taotletud ekspertiisimaterjali täiendamist ja millal on taotlus rahuldatud;
- 8) ekspertiisi lähteandmed;
- 9) eksperdile ekspertiisimääruses esitatud ja eksperdi omaalgatuslikult sõnastatud küsimused;
- 10) ekspertiisi tegemise juures viibinud isikute nimed.

Kui ekspertiisi teeb vannutamata isik, annab ekspert allkirja ekspertiisiakti sissejuhatuses tehtud märkusele, et teda on hoiatatud kriminaalkaristuse eest (lg 2).

II Põhiosa, milles märgitakse

- 1) uuringute kirjeldus;
- 2) uuringutulemuste hindamise andmed ja eksperdiarvamuse põhjendus.

Kui eksperdile esitatud küsimus on õiguslik või eksperdi eriala väline või kui küsimusele vastamine ei eelda eksperdiuuringuid ega eriteadmiste tuginevate järelduste tegemist,

---

²³ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

²⁴ Kergandberg,E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 188.

keeldub ekspert ekspertiisiaktis sellele vastamast (lg 4). Kompleksekspertiisi akti põhiosas esitatakse iga eksperdi uuringud eraldi (lg 5).

III Lõpposa, milles esitatakse uuringutele tuginev eksperdiarvamus.

Kui menetleja poolt määratud komisjoniekspertiisis jõuavad eksperdid ühisarvamusele, koostatakse ühine ekspertiisiakt. Lahknevate järelduste korral koostab ekspert eraldi ekspertiisiakti (lg 7). Ekspertiisiaktile kirjutavad alla ekspert või komisjoniekspertiisi teinud eksperdid (lg 8).²⁵

Ekspertiisiakti põhiliseks osaks ei ole põhiosa, vaid lõpposa, KrMS § 107 lg 6 kohaselt sisaldabki tõendit – eksperdiarvamust. Kahtlemata on ekspertiisiakti kõigil osadel oluline tähtsus eksperdiarvamuse, kui tõendi hindamisel, kuid kohtuotsuse tegemisel tohib kohus tugineda vaid ekspertiisiakti lõpposale – eksperdiarvamusele.²⁶

Experdiarvamus on tõendamisel tähtsa asjaolu kohta tehtud ja ekspertiisiaktis väljendatud kategooriline või tõenäoline eksperdijäreldus.²⁷

Täpsemalt DNA ekspertiisi käigus jõutakse proovide analüüsi tulemuste põhjal kolmele võimalikule järeldusele, mis on aluseks eksperdiarvamuse avaldamisele:

- 1) välistus: DNA profiilid on erinevad ja pärinevad seetõttu erinevatest allikatest (st erinevatelt isikutelt);
- 2) mittelõplik: ei ole võimalik teha usaldusväärseid järeldusi proovide samast või erinevast allikast pärinemise kohta;
- 3) DNA profiilid on kokkulangevad, saavad pärineda samast allikast (st samalt isikult).²⁸

Vastavalt KrMS § 107 lg 3 p-dele 1 ja 2 tuleb ekspertiisiakti põhiosas obligatoorselt esitada uuringute kirjeldus, uuringutulemuste hindamise andmed ja eksperdiarvamuse põhjendus. Nõutavad andmed tuleb ekspertiisiaktis kohustuslikult kajastada põhjusel, et

---

²⁵ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

²⁶ Kergandberg.E, Sillaots.N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 188.

²⁷ Kohtuekspertsiseadus 30.05.2001. RT I 2001, 53, 309, RT I 2010, 22, 108.

²⁸ Eesti Kohtuekspertsise Instituudi DNA ekspertiisi määramise juhend 2008.

nende pinnalt on menetlejal ja kohtumenetluse pooltel võimalus veenduda eksperdiarvamuse põhjendatuses ning jälgida arvamusele jõudmise käiku. Ekspertiisiakti vastavus esitatud nõuetele tagab ühtlasi ka süüdistatava kaitseõiguse, kuna vaid nende täitmine tagab eksperdiarvamuse põhjendatuse kontrolli.²⁹

Ekspertiisiarvamuse aluseks on eksperdi uuringud, mille pinnalt kujuneb järelduslikult arvamus. Seetõttu ei ole arvamust võimalik käsitleda lahus selleni viinud uuringute käigust ja tulemustest. Ekspertiisiakti põhiosas kirjeldatavad uuringud on konkreetse ekspertiisiliigi spetsiifiline küsimus. Uuringute ja nende meetodika valimisel on ekspert vaba, kuid tal on kohustus neid ekspertiisiaktis kirjeldada. Arvestada tuleb sedagi, et tulenevalt KrMS § 106 lg 2 p-st 2 võib esmasele ainuisikulisele ekspertiisile põhimõtteliselt järgneda veel ka komisjoni- või kordusekspertiis. Nende määramisel on ka komisjoni- või kordusekspertiisi tegevatel ekspertidel vajadus tutvuda esmaekspertiisi käigus läbi viidud uuringute kirjelduse ja eksperdiarvamusele jõudmise käiguga.³⁰

---

²⁹ Raimond Pärna (Pärn) kaitsja vandeadvokaat Vahur Krinali ja Andres Kalmeri kaitsjate vandeadvokaat Heldur Otti ning vandeadvokaadi vanemabi Teet Veeru kassatsioonid Tallinna Ringkonnakohtu 28. mai 2008. a kohtuotsuse peale kriminaalasjas Raimond Pärna (Pärn) süüdistuses KarS § 184 lg 2 p 2 ning § 298 lg 2 ja § 25 lg 2 ning Andres Kalmeri süüdistuses KarS § 184 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi. Riigi Kriminaalkolleegiumi otsus, 3-1-1-63-08, 05.12.2008, punkt 17.2.

³⁰ Terki Tunise kaitsja vandeadvokaat Küllike Nammi kassatsioon Tallinna Ringkonnakohtu 25. novembri 2008. a kohtuotsuse peale kriminaalasi Terki Tunise süüdistuses KarS § 184 lg 2 p 2 järgi. Riigi Kriminaalkolleegiumi otsus, 3-1-1-32-09, 28.04.2009, punktid 8.2 ja 8.3.

3. KRIMINAALMENETLUSE TAGAMINE

Eluvastaste kuritegude lahendamisel on oluline, et eeluurimine jõuaks kiiresti lõpplahenduseni, st tuvastatakse kuriteo toimepannud isik, kelle suhtes mõistetakse õiglaselt kohut.

Kriminaalmenetluse tagamiseks on seadus sätestanud erinevaid isikuvabadust piiravaid keelde, järelevalvet, tõkendeid jne.

Kohtueelse menetluse käigus tagatakse kriminaalmenetlus kahtlustatava suhtes tõkendi kohaldamisega, mille valikul arvestatakse KrMS § 127 lg 1 kohaselt kriminaalmenetlusest või kohtuotsuse täitmisest kõrvalehoidumise, kuritegude toimepanemise jätkamise või tõendite hävitamise, muutmise ja võltsimise võimalikkust, karistuse raskust, kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetu isikut, tema tervist, perekonnaseisu ja muid tõkendi kohaldamise seisukohalt tähtsaid asjaolusid.

Kriminaalmenetluses kujutab isiku kinnipidamine endast ühe olulisema põhiõiguse, füüsilise vabadusõiguse riivet. Isikult võib vabaduse võtta ainult seaduses sätestatud alusel. Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 20 lg 3 järgi võib isikult vabaduse võtta ka kuriteo ärahoidmiseks.³¹ See on kooskõlas ka inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 5 sätestatuga, mille kohaselt võib isikult vabaduse võtta ka siis, kui põhjendatult peetakse vajalikuks takistada õigusrikkumise toimepanekut või põgenemist peale seda.³²

Kui kohtueelse menetluse käigus tekib vajadus isikut kahtlustatavana kinni pidada kauem, kui 48 tundi, siis on see lubatud ainult KrMS § 130 lg 1 ja 3 kohaselt vahistamise kohaldamisega, mis seisneb isikult kohtumääruse alusel vabaduse võtmises. Samuti nimetab seadus vahistamistähtaja, mille kohaselt KrMS § 139 lg 3 järgi ei või kahtlustatav või süüdistatav kohtueelses menetluses olla vahistatud üle kuue kuu, kuigi lg 3¹ kohaselt võib kriminaalasja erilise keerukuse või mahukuse korral või kriminaalmenetluses

---

³¹ Eesti Vabariigi põhiseadus. 28.06.1992. RT 1992, 26, 349, RT I 27.04.2011, 2.

³² Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. 16.04.1996. RT I 2000, 11, 57.

rahvusvahelise koostööga kaasnevatel erandlikel asjaoludel pikendada eeluurimiskohtunik riigi peaprokuröri taotlusel vahi all pidamise tähtaega üle kuue kuu.³³

Kriminaalasja menetlejal tuleb kohtueelsel uurimisel arvestada üldjuhul kuuekuulise vahistamistähtajaga. Sellest tulenevalt tuleb vahialustega kriminaalajades kohtueelne menetlus viia lõpuni enne vahistamistähtaja lõppu.

Kriminaalasja menetlejal tuleb uurimise aja planeerimisel arvestada ka asjaoluga, et menetlust juhtival prokuröril on samuti kohustus kriminaalasi kohtusse saata enne isiku vahistamistähtaja möödumist ning samas täita KrMS § 225 lg 1 ja § 226 lg 6 esitatud nõudeid.³⁴

Eeltoodust lähtudes tuleb kriminaalasja uurijal arvestada menetlustähtaja arvutamisel ajast, mida on vaja prokuröril täitmaks KrMS § 225 lg-tes 1,2 sätestatud nõudeid, mille kohaselt menetlusosalised võivad neile kriminaaltoimiku tutvustamisest **alates kümne päeva jooksul** esitada prokuratuurile taotlusi, mille prokuratuur vaatab läbi selle esitamisest **alates kümne päeva jooksul**. Samuti tuleb arvestada KrMS § 226 lg-tes 1 ja 3 sisalduvaid tähtaegu. Kui prokuratuur pärast kriminaaltoimiku tutvustamist on veendunud, et kriminaalajas on kogutud vajalikud tõendid, koostab ta süüdistusakti, mille edastab süüdistatavale ja kaitsjale ning kohtule. Kui kriminaalajas on kohaldatud tõkendina vahistamine ning prokurör peab vajalikuks tõkendi kohaldamist jätkata, siis tuleb prokuratuuril süüdistusakt edastada süüdistatavale, kaitsjale ja kohtule **hiljemalt viisteist päeva enne** isiku vahistamise tähtaja lõppu.³⁵

Seega tuleb uurijal arvestada vahialusega kriminaalasja kohtueelsel menetlusel ajaga, mida on vaja prokuröridele 6 kuu pikkusest vahistamistähtajast kinnipidamisel. Isiku vahi all pidamise tähtaja alguseks on kuupäev, mil eelnevalt kahtlustatavana kinnipeetu suhtes on tehtud kohtu vahistamismäärus.³⁶ Juhindudes KrMS § 225 lg 1, 2 ja § 226 lg 3 on prokuröridele vajalik **miinimumaeg kolmkümmend viis päeva**, millele lisandub ka aeg prokuröridel kriminaaltoimiku materjalidega tutvumiseks, materjalidest koopiata

---

³³ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

³⁴ *ibid.*

³⁵ *ibid.*

³⁶ Kergandberg, E, Sillaots, N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura, 233.

valmistamiseks ning süüdistusakti koostamiseks. Seega tuleb menetlejal kriminaalasi saata prokuratuuri hiljemalt enne 5 kuu möödumist, alates isiku kahtlustatavana kinnipidamisest.

Õigeaegselt kriminaalasia kohtumenetlusse esitamiseks on menetlust juhtival prokuröri vastavalt KrMS § 213 lg 1 p 5 kohaselt õigus anda uurimisasutusele korraldusi asja prokuratuuri saatmise tähtaja suhtes.³⁷

Praktikas tähendab see prokuröri ja menetlejaga ühiselt läbi rääkides menetlustähtaja kokku leppimist. Otseselt kirja pandud siduvaid juhiseid kriminaalmenetluse kohtueelse menetlustähtaja osas uurimisasutusele ei ole.

---

³⁷ Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

4.KOHTUOTSUSTE ANALÜÜS, MILLES EELUURIMISEL OLID MÄÄRATUD DNA EKSPERTIIS.

Uurimuse teostamiseks kasutas autor politsei ühtseid infosüsteeme ALIS ja MIS. Infosüsteemidest oli eesmärk leida 01.01.2009 aastast kuni 31.12.2011 aastani Põhja Prefektuuris alustatud kriminaalasju Karistusseadustiku 9. peatükis sätestatud eluvastastes kuritegudes (1. jagu) milles on jõustunud kohtuotsus. Andmetest selgus, et 2009. aastal alustatud kriminaalajades oli 2012. aasta veebruari seisuga jõustunud kohtuotsusega 31, 2010. aastal alustatud 9 ja 2011. aastal alustatud 4 kriminaalasja. Kokku 44 jõustunud kohtuotsusega eluvastase kuriteo menetlemisel oli kohtueelses menetluses määratud DNA ekspertiise 27 kriminaalasjas, millele olid koostatud ka ekspertiisiaktid. 17 eluvastase kuriteo kriminaalasja kohtueelses – ja kohtumenetluses DNA ekspertiise ei määratud.

Töö autor viis püstitatud küsimustele vastuste leidmiseks läbi I ja II astme kohtute poolt jõustunud kohtuotsustega kriminaalajades määratud DNA ekspertiisimääruste ja ekspertiisiaktide ning kohtulahendite analüüsi. Statistiliste uurimisandmete ja dokumentide analüüsimine toimus märtsikuus 2012. aastal Harju Maakohtus aadressil Liivalaia 24, Tallinn.

27 kriminaalasjas määrati kokku 94 DNA ekspertiisi, millest 67 olid täiendekspertiisid ning millele koostati kokku 44 ekspertiisiakti. Esitatud ekspertiisimääruste hulka arvestati ka määrused, mis füüsiliselt ei kajastunud kriminaaltoimiku materjalides, kuid mille olemasolu nähtus kõnesoleva määrusele valminud ekspertiisiaktis. Füüsiliselt puudus 2 DNA ekspertiisimäärust, millele oli valminud ekspertiisiakt ning mis oli lisatud kriminaaltoimikusse. Kriminaalasja materjalides ei olnud DNA ekspertiisimääruste puudumist selgitavat informatsiooni. Esitatud ekspertiisimääruste ja neile saabunud ekspertiisiaktide arvuline vahe on tingitud asjaolust, et mõnes kriminaalasjas määratud mitu DNA ekspertiisi kajastus lõpuks ühes aktis. Ekspertiisimäärustega esitati kokku 457 bioloogilist proovi, 509 objekti ning 180 võrdlusproovi. Ekspertiisi esitatud 509 objektilt võeti ekspertiiside käigus kokku lisaks 910 DNA proovi. Seega võeti ekspertiisidega töösse kokku 1367 proovi. Ekspertiiside käigus analüüsiti koos võrdlusproovidega kokku 1746 proovi, see tähendab, et keskmiselt analüüsiti iga kriminaalasja käigus kokku ligikaudu 65

proovi. Ekspertiisimäärustega esitati ekspertiisi kokku 199 isiku DNA võrdlusproov, millest kahtlustatavate võrdlusproove 39, kannatanute võrdlusproove 29 ja tunnistajate võrdlusproove 131. Samas olid eespool nimetatud võrdlusproovidest 19 isiku, s.o 14 kahtlustatava-, 1 kannatanu- ja 4 tunnistaja DNA profiilid eelnevalt talletatud Eesti Riiklikus DNA registris. Seega esitati ekspertiisimäärustega kokku 180 isiku, s.o 25 kahtlustatava-, 28 kannatanu- ja 127 tunnistaja, DNA proovid, mis lisati Eesti Riiklikusse DNA registrisse.

Juba 1980ndatel hakkasid riigid kehtestama seadusi, mis nõudsid teatud seksuaalkuritegudes ja muudes vägivalda kuritegudes süüdimõistetul DNA proovide kogumist, mida analüüsiti ja seejärel sisestati riigi andmebaasi. FBI kutsus kokku töörühma, kuhu kuulusid föderaal- riigi ja kohalike omavalitsuste kohtuekspertid, et töötada välja juhised DNA analüüsimiseks. Töörühm soovitas luua Ameerika Ühendriikides riikliku DNA-andmebaasi ja 1994. aastal võttis Teadusuuringute Kongress vastu õigusakti andmebaasi loomiseks.³⁸

Eestis loodi Riiklik DNA register politsei DNA andmekogu alusel 2006. aastal.³⁹

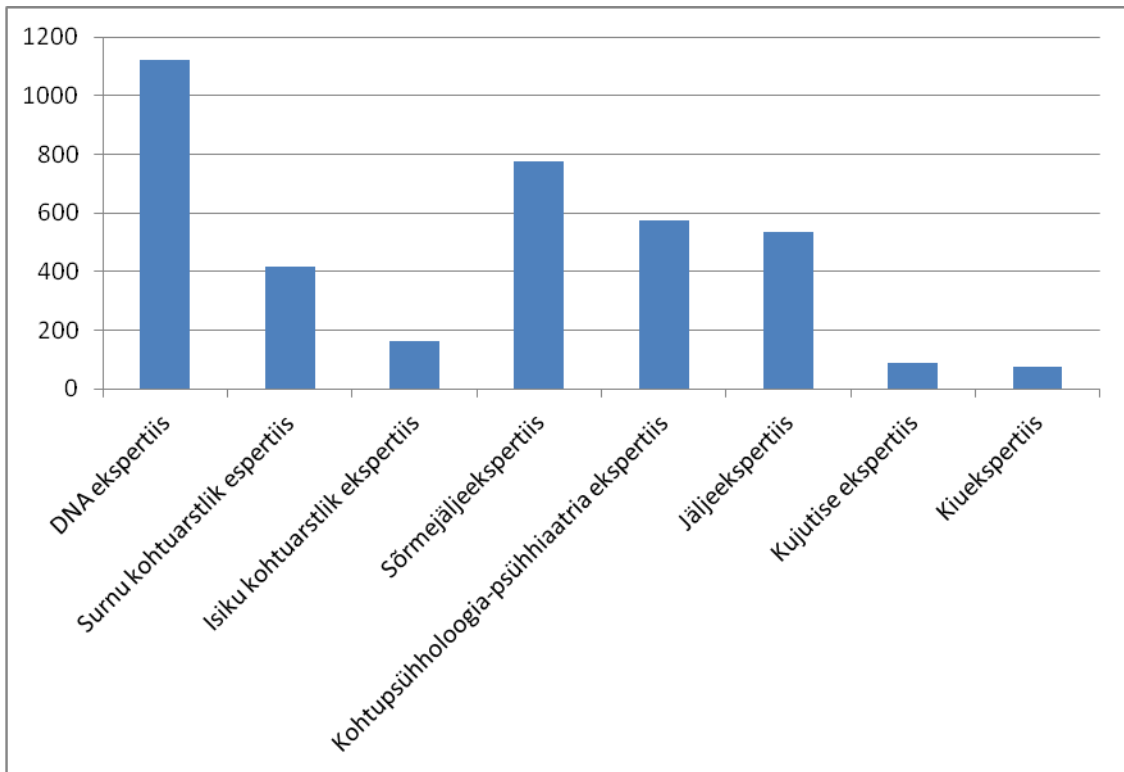
27. kriminaalasjas oli lisaks DNA ekspertiisile määratud kokku 28 surnu kohtuarstlikku ekspertiisi, 14 isiku kohtuarstlikku ekspertiisi, 12 sõrmejäljeekspertiisi, 15 kohtupsühholoogia ja – psühhiaatrilist ekspertiisi, 2 jäljeekspertiis, 2 kiuekspertiisi ja 1 jäljeekspertiis. Keskmine DNA ekspertiisi maksumus oli 2 401 eurot, surnu kohtuarstliku ekspertiisi maksumus oli 416 eurot, isiku kohtuarstliku ekspertiisis maksumus 164 eurot, sõrmejäljeekspertiisi maksumus 776,87 eurot, kohtupsühholoogia- ja psühhiaatriaekspertiisi maksumus 576,1 eurot, jäljeekspertiisi maksumus 536,85 eurot, kujutise ekspertiisi maksumus 88,2 eurot ning kiuekspertiisi maksumus 75,41 eurot. (vt lisa 1).

---

³⁸ James, N., „DNA Testing in Criminal Justice: Background, Current Law, Grants, and Issues“ *Congressional Research Service Report for Congress*, 2011, lk 1.

³⁹ Riikliku DNA registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus. 14.12.2006 nr 259. RT I 2006, 57, 434. RT I 2010, 32, 159.

Joonis 2. Keskmine ekspertiisi maksumus eurodes

Vastavalt Kohtuekspertiisiseaduse § 27³ on kehtestatud DNA-ekspertiisi hind ühe ekspertiisiobjekti kohta, mis on 57 eurot.⁴⁰ 44 valminud DNA ekspertiiside maksumus oli kogusummas 105 644,28 eurot, millest 5 kohtuotsuses jättis kohus KrMS § 180 lg 3 alusel DNA ekspertiiside maksumused kogusummas 57 218,58 eurot riigi kanda, neist 1 kriminaalasjas mõisteti süüdimõistetu sundravile, 1 kriminaalasjas leidis kohus, et DNA ekspertiisi määramine ei olnud otstarbekas ning 3 kriminaalasjas ei omanud DNA ekspertiisid tõenduslikku informatsiooni. Kokkuvõttes on DNA ekspertiisi korral tegemist kõige kulukama ekspertiisiga.

Töö eesmärgiks oli analüüsida 27 eluvastase kuriteo kohtueelses menetluses määratud DNA ekspertiiside tulemuslikkust ka eksperdiarvamusest lähtudes, kas see aitas kaasa kuriteo lahendamisele ning seejärel hinnata saadud tulemusi kohtumenetluses, kas eksperdi arvamust arvestati tõendite hindamisel kogumis ja kas DNA ekspertiis aitas kaasa otsuse langetamisel kohtumenetluses.

⁴⁰ Kohtuekspertiisiseadus 30.05.2001. RT I 2001, 53, 309, RT I 2010, 22, 108.

27. kriminaalasjas määratud DNA ekspertiisidele koostati kokku 44 ekspertiisiakti, milles oli antud eksperdiarvamus kokku 1367-le DNA proovile. Ekspertiisiaktide analüüsimisel nähtub, et eksperdiarvamus võib esineda kaheksal erineval kujul ja nimelt:

- **DNA profiilide kokkulangemise korral.** DNA analüüsiks võetud proovist määratletud DNA profiil on kokkulangev (tunnistaja, kannatanu või kahtlustatava) võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga.
- **Segaproovide korral, võimalik eristada peamist DNA profiili.** DNA analüüsiks võetud proov on segaproov, milles sisalduv bioloogiline materjal pärineb enam kui ühelt inimeselt. Samas on selle segaproovi analüüsil saadud tulemuste alusel võimalik eristada peamist DNA profiili, st DNA profiil, mis pärineb isikult, kelle DNA-d on selles segaproovis enam. See peamine DNA profiil on kokkulangev (tunnistaja, kannatanu või kahtlustatava) võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga.
- **Segaproovide korral, konkreetset isikut ei saa välistada.** DNA analüüsiks võetud proov on segaproov, milles sisalduv bioloogiline materjal pärineb enam kui ühelt inimeselt. Selle segaproovi analüüsil saadud tulemuste alusel ei saa välistada (tunnistajalt, kannatanult või kahtlustatavalt) pärineva bioloogilise materjali sisaldumist selles segaproovis, kuna kõigis analüüsitud DNA lookustes olid esindatud ka kõik (tunnistajal, kannatanul või kahtlustataval) esinevad DNA alleelid;
- **Segaproovide korral, konkreetset isikut ei saa kindlalt välistada.** DNA analüüsiks võetud proov on segaproov, milles sisalduv bioloogiline materjal pärineb enam kui ühelt inimeselt. Selle segaproovi analüüsil saadud tulemuste alusel ei saa kindlalt välistada (tunnistajalt, kannatanult või kahtlustatavalt) pärineva bioloogilise materjali sisaldumist selles segaproovis;
- **Segaproovide korral, konkreetset isikult pärineva bioloogilise materjali sisaldumise/mittesisaldumise kohta ei saa teha usaldusväärseid järeldusi.** DNA analüüsiks võetud proov on segaproov, milles sisalduv bioloogiline materjal pärineb enam kui ühelt inimeselt. Selle segaproovi analüüsil saadud tulemuste alusel ei saa teha usaldusväärseid järeldusi (tunnistaja, kannatanu või kahtlustatava) pärineva bioloogilise materjali sisaldumise/mittesisaldumise kohta selles segaproovis;
- **DNA profiilide mittekokkulangevuse korral.** DNA analüüsiks võetud proovist määratletud DNA profiil osutab mehelt/naiselt pärinevale bioloogilisele materjalile,

kuid ei ole kokkulangev (tunnistaja, kannatanu või kahtlustatava) võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga;

- **Osaliste DNA profiilide korral kokkulangevus või mittekokkulangevus.** DNA analüüsiks võetud proovist ei õnnestunud (korduvatele katsetele vaatamata) määratleda DNA täisprofiili, st kõik analüüsitud DNA lookused ei andnud DNA analüüsil tulemust. Sellest proovist määratletud osaline DNA profiil on tulemusi andnud 10 DNA lookuse osas (kokku analüüsiti 11 DNA lookust) kokkulangev (tunnistaja, kannatanu või kahtlustatava) võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga.
- **DNA analüüs ei olnud tulemuslik.** DNA analüüsiks võetud proovist ei õnnestunud korduvatele katsetele vaatamata määratleda ühtegi inimese DNA alleeli. Tegemist võib olla inimpäritolu DNA sisaldumisega selles proovis allpool tuvastuspiiri. DNA analüüsiks võetud proovist õnnestus määratleda ainult üksikuid inimese DNA alleele. Saadud tulemuste alusel ei ole võimalik teha usaldusväärseid järeldusi selles proovis sisalduva bioloogilise materjali päritolu kohta.

Loetletud punktides nähtub, et tõenduslikku väärtust omavad punktides 1 kuni 4 ja 6 kuni 7 avaldatud eksperdiarvamused ja seda tõenduslikku väärtust omava info põhjal kahanevalt vastavalt punktides 1 kuni 4 avaldatud arvamused.

Samuti nähtub aktide analüüsimisest, et ühes aktis on eksperdi poolt läbi viidud DNA segaprofiili tõepärasuhte arvutus, mille leidmiseks püstitati alternatiivsete hüpoteeside paarid. Ühe DNA ekspertiisi käigus viidi, määruses esitatud ülesande alusel, läbi Y kromosoomi uuring.

44 DNA ekspertiisiakti eksperdiarvamustest nähtub, et analüüsitud 1367-st bioloogilisest proovist omasid kriminaalasja eeluurimisel tõenduslikku ja informatiivset sisu 483 proovi ja 884 proovi ei omanud tõenduslikku väärtust, sealhulgas esinesid ka proovid, milles konkreetset isikut ei saanud või ei saanud kindlalt välistada.

Autorina pean vajalikuks selgitada, et tõenduslikku väärtust omab DNA proov, mis annab kriminaalasja menetlemise aspektist olulist informatsiooni. Proov, millest määratletud DNA profiil on kokkulangev tunnistaja, kannatanu või kahtlustatava võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga, ei tähenda alati seda, et saadud tulemus omab kriminaalasjas

tõendamisesemest lähtudes olulist teavet. Samuti on oluline meeles pidada, et kontrollitava isiku DNA mittetuvastamine võib välistada tema seotuse kuriteo sündmuskohaga või -sündmusega.

Võimalus, et kaks sõltumatut isikut jagavad sama DNA profiili on siiski väga väike. Föderaalne Juurdlubüroo (FBI) on näiteks tuvastanud, et nende praktikas 13 erineva lookuse analüüsimine vähendab võimalust, et kahel sõltumatul inimesel on sama DNA profiil umbes ühele triljonist. Viimastel aastatel on DNA määramise tõenduslik väärtus üldiselt heaks kiidetud õigusaktides ja kohtusaalis üle maailma.⁴¹

44-st DNA ekspertiisiaktist 42 omas tõenduslikku väärtust. 2 DNA ekspertiisiakti ei omanud tõenduslikku väärtust, sest tegemist oli segaproovidega, milles isikult pärineva materjali sisaldumise/ mittesisaldumise kohta ei saanud teha usaldusväärseid järeldusi ning proovidega, mille analüüs ei olnud tulemuslik, proovidest ei õnnestunud määratleda ühtegi inimese alleeli.

Analüüsitud ekspertiisimäärustega oli ekspertiisi saadetud järgmised esemed: 1) noad, 2) kirved, 3) kasteet, 4) tööriistad (jootekolb, kruvikeeraja, haamer), 5) püksi nõöp ja -lukk, 6) seinalamp, 7) pudelid (klaas- ja plastpudelid ning klaaspudeli killud), 8) sööginõud (viinapitsid, tassid) 9) kurikas, 10) pudelikork, 11) mahlapakk, 12) sõidupilet, 13) vihmavari ja selle osad, 14) kilekotid ja selle osad, 15) kotisangad, 16) riideesemed: pesu, teksapüksid, dressipüksid, kampsunid, joped, džemprid, T-särgid, sokid ja jalanõud, 17) kaelakett, 18) väljalõige vaibast, 19) huulepulk, 20) manikööri komplekt, 21) käekott, 22) tapeedi tükid, 23) puitmööbli detailid, 24) suitsukonid, 25) lõigatud sõrmeküüned, 26) juuksekarvad, 27) nahatükid.

DNA ekspertiisi esitati menetlustoimingute käigus võetud järgmised bioloogilised proovid: 1) vereproovid, 2) puuteproovid; 3) proovid oksemassist; 4) surnukeha hambad.

---

⁴¹ Dierickx, K., Herman, N., „National Forensic DNA Databases“ Socio-Ethical Challenges & Current Practces in the EU. European Ethical – Legal Papers N° 9, lk 8.

Võrdluseks esitatakse info Suurbritannias 2005. aastal DNA ekspertiisi esitatud DNA proovide kohta (vt tabel 2).⁴²

Tabel 2. Ekspertiisiks esitatud DNA proovid Suurbritannias, Juuli-September 2005.

DNA allikas	DNA proovid %-des
Veri	26,10
Sigaretid	24
Sülg	27,1
Närimiskumm	0,9
Juuksed	1,1
Sperma	5,2
Muu rakuline materjal	15,6

Tabelist nähtub, et kõige rohkem esitati DNA proove, mille allikaks oli veri, sülg ja muu rakuline materjal. Lisaks selgus, et kõige rohkem potentsiaalseid kokkulangemisi DNA andmebaasis oli proovidele, mille allikaks oli veri, sperma ning sülg sigarettidelt ja närimiskummilt.

Uurimistöös oli(d) kõikides analüüsitud kriminaalasjades, milles oli määratud DNA ekspertiis, isiku(ud) kahtlustatavana kinni peetud ning nende suhtes oli tõkendina kohaldatud vahistamine. 22 kriminaalasjas määratud DNA ekspertiisid valmisid tähtaegselt, s.o enne 5 kuu möödumist, millest ei sõltunud kohtueelse menetluse lõpuleviiduks tunnistamine, s.t kohtueelse menetluse kokkuvõttega kriminaaltoimiku prokuratuuri saatmine. 5 kriminaalasja kohtueelse menetluse pikkus sõltus DNA ekspertiisiakti valmimisest. Neist kahe kriminaalasja kohtueelse menetluse pikkus sõltus küll määratud DNA ekspertiisiakti valmimisest, millele järgnes kriminaalasja saatmine prokuratuuri, kuid siiski toimus saatmine enne 5 kuu möödumist, alates isiku kahtlustatavana kinnipidamisest. Töö autor toob välja 3 kriminaalasja, milles määratud DNA ekspertiisiaktide valmimisest sõltus kohtueelse menetluse lõpuleviiduks tunnistamine.

Ekspertiiside kestuse algust arvestatakse hetkest, mil registreeritakse tellimus (ekspertiisimäärus), ja ekspertiis kestab kuni ekspertiisiakti valmiseni. Ekspertiisi protsessis on sisuliselt kaks etappi: järjekorras viibimine ja ekspertiisi tegemine. Järjekorras viibimise aeg sõltub ekspertiisi prioriteetsusest ja tegemise aeg

⁴² Bond., J.W., Phil.D., „Value of DNA Evidence in Detecting Crime“, *Journal of Forensic Sciences*, 2007, Vol. 52, no 1, lk 128-129.

ekspertiisiasutuse suutlikkusest. Iga ekspertiisi valmimiseks kulub nii palju aega, kuni ekspertiis on valmis oma ettenähtud tasemel.⁴³

Kriminaalasjas nr 1-09-13760, milles alustati menetlust KarS § 113 tunnustel, s.o tapmine, määrati kohtueelses menetluses 2 DNA ekspertiisi. Esmaekspertiis määrati 09.03.2009, määrus jõudis ekspertiisiasutusse 10.03.2009, millele saabus ekspertiisiakt 19.09.1009, akt valmis 193 päevaga. Tapmise toimepanemises peeti 2 isikut kahtlustatavana kinni 13.03.2009, millest tingituna tekkis vajadus määrata DNA täiendekspertiis, sest kahtlustatavatelt võeti kinnipidamisel ära riided, millel oli vere olemasolul vajalik tuvastada selle võimalik kuuluvus tapetule. Kriminaaltoimiku materjalides ei ole DNA täiendekspertiisimäärust, mistõttu järgnev info nähtus DNA ekspertiisiaktist nr GE-0354-09/1146, 14.10.2009. Lisaks määrati täiendekspertiisi objekte ja DNA proove, mis olid võetud enne kahtlustatavate kinnipidamist sündmuskoha vaatluse käigus. Esialgu oli menetleja poolt DNA täiendekspertiisi saadetud 47 objekti ja 17 DNA proovi, millest tühistati 19 objekti ja 11 DNA proovi, seega määrati ekspertiisi 28 objekti ja 6 DNA proovi. Vastavasisuline märkus on kirjas aktis, kuid ei nähtu kelle loal tühistamine toimus. Täiendekspertiisi määrus koostati 16.03.2009, saabumine ekspertiisiasutusse 17.03.2009. DNA ekspertiisiakt koostati 14.10.2009, seega valmis akt **214 päeva**, mis on uurimistöökäigus analüüsitud akti valmimisaegadest kõige pikem aeg. Kriminaalasi saadeti 24.08.2009 prokuratuuri kohtueelse menetluse kokkuvõttega, milles olid eeluurimisel kogutud tõendid, tunnistaja ütlused, surnu kohtuarstlik ekspertiisiakt, asitõendi vaatlusprotokollid ning lisaks saadeti 2 kuu ja 10 päeva pärast lisamiseks ka DNA ekspertiisiakt.

Töö autorina leian, et tegemist oli lohakalt läbimõeldud DNA ekspertiisi määramisega uurija poolt, kes ei mõelnud otstarbekalt läbi, miks ja milliseid esemeid ja proove oli mõistlik ekspertiisi määrata. Sellest ka vastav märkus DNA ekspertiisiaktis, kus on tühistatud määrusega ekspertiisi esitatud 19 objekti ja 11 DNA proovi. Vaatamata ekspertiisi esitatud objektide arvule, oli ekspertiisiakti valmimine põhjendamatult pikaajaline I astme kuriteo menetlemisel, milles olid 2 isikut kahtlustatavana kinni peetud. Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis tehtavate ekspertiiside orienteeruv tähtaeg DNA

---

⁴³ Riigikontrolli kontrolliaruanne nr OSII-2-6/05/120. Kohtuekspertiisi järjekorrad 2005, 22.

ekspertiisi teostamisel I astme ja vahialustega kriminaalasjades on prioriteetsed ning valmimise tähtaeg kuni 4 kuud, (s.o umbes 122 päeva).⁴⁴

Kriminaalasjas nr 1-10-1391 alustati menetlust 18.08.2009 KarS 113 tunnustel. Kriminaalasja materjalidest nähtub, et 02.09.2009 määrati DNA ekspertiis, milles esitati ekspertiisiobjektina tapmise vahend, nuga, mille tagastamist uurimisasutus palus esimesel võimalusel. Nuga tagastati ekspertiisiasutusest 24.11.2009 uurimisasutusse, mis saadeti uuesti ekspertiisiasutusse kohtuarstlikusse ekspertiisiosakonda surnu kohtuarstlikusse täiendekspertiisi. Uurimisasutuse poolt ette antud akti valmimistähtaega 10.12.2009 ületati 19 päeva võrra, akt valmis 29.12.2009. Kohtueelse menetluse lõpuleviimine sõltus uurimisasutuses surnu kohtuarstlikust täiendekspertiisi valmimisest, mille määramine sõltus DNA ekspertiisi määratud tapmise vahendi, s.o noa tagastamisest uurimisasutusele. Kriminaalasja saatmine prokuratuuri mahtus menetlustähtaega, st toimik saadeti kohtueelse menetluse kokkuvõttega ära enne 5 kuu möödumist.

Kriminaalasjas nr 1-09-16587 alustati menetlust 06.05.2009 KarS § 114 p 3, 4 tunnustel. Kriminaaltoimiku materjalidest nähtub, et 28.08.2009 määrati DNA täiendekspertiis, milles esitati 3 DNA proovi, mis olid võetud 27.08.2009 teostatud täiendava sündmuskoha vaatluse käigus. Proovide võtmise vajadus tekkis tunnistaja poolt täiendava info avaldamisest uurimisasutusele. DNA ekspertiisiakt valmis 05.10.2009, seega valmis ekspertiis 35 päevaga. Kahtlustatav peeti kinni 05.05.2009, tema suhtes kohaldati tõkendina vahistamine. Kriminaalasi saadeti kohtueelse menetluse kokkuvõttega prokuratuuri 30.09.2009, s.o 5 päeva enne 5 kuu möödumist isiku kuriteos kahtlustatavana kinnipidamise päevast. Kriminaalasi saadeti prokuratuuri eeluurimisel kogutud tõenditega, milleks olid DNA esmaekspertiisiakt, tunnistajate ütlused, surnu kohtuarstlikud ekspertiisiaktid, sõrmejäljeekspertiisiaktid, ambulatoorsed kohtupsühhiaatrilised ekspertiisiaktid, asitõendi vaatlusprotokollid ja muud kirjaliku tõendid ning millele saadeti 5 päeva hiljem lisamiseks DNA ekspertiisiakt.

Kõikides käesoleva töö käigus analüüsitud kriminaalasjades, milles oli määratud DNA ekspertiis, kinnitas ühel juhul ekspertiisiaktis avaldatud eksperdiarvamus lõplikult kahtlust tapmise toime pannud isiku tuvastamist, 22-s kriminaalasjas tuvastati kahtlustatav(ad)

---

⁴⁴ Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis tehtavate ekspertiiside orienteeruvad tähtajad ja kontaktisikud 2011.

tuginedes tunnistajate ütlustele, 3-s kriminaalasja oli oluline roll kahtlustatava(te) tuvastamisel operatiivtööl ning kohtueelse menetluses valminud DNA ekspertiisid kinnitasid isikute suhtes kuriteokahtlust. DNA ekspertiisiga tuvastati 3 tuvastamata surnukeha isikud.

Töö autorina tahan rõhutada, et kriminaalasja kohtueelses menetluses ei anna pelgalt kuriteos kahtlustatava isiku tuvastamine kindlat veendumust selles, et just tema pani toime kuriteo. Selleks, et konkreetse isiku süü süüteo toimepanemises leiaks tõendamist, tuleb tema kuritegelik tegevus siduda konkreetselt temale kahtlustuses esitatud kuriteoga. Üheks võimaluseks kriminaalmenetluses tõendamiseseme asjaolude väljaselgitamiseks on DNA ekspertiiside määramine

Samuti nähtub kahes kriminaalasjas kahtlustatava kinnipidamisele järgnenud vahistamisküsimuse arutelust, et ühel korral pidas eeluurimiskohtunik oluliseks isiku suhtes kuriteokahtluse kinnituseks DNA ekspertiisi esmaarvamust ja ühel korral DNA ekspertiisiaktis nähtuvat eksperdiarvamust.

17. juunil 2009. a, kriminaalasjas nr 1-09-9984 Harju Maakohtu kohtumäärusest nähtub, et esitatud vahistamistaotluse läbivaatamisel tuvastas eeluurimiskohtunik, et läbiotsimisel kahtlustatava elukohas leiti verejälgedega teksapüksid. Kriminaalmenetluse käigus tuvastati, et kahtlustatava teksapükstel olnud verejälgedelt leiti tapetud isikute DNA-d. Tõenditeks, mis kahtlustatava kuriteokahtlust kinnitavad, on veel tunnistajate ütlused ja operatiivtöö. Harju Maakohtu otsusega kriminaalasjas 1-09-19733, 22. aprill 2009. a, mõistis kohus süüdistatava süüdi KarS § 114 p 1 järgi ja karistas vangistusega 13 aastat. Süüdimõistev otsus mõisteti kohtulikul uurimisel uuritud tõendite hindamisel kogumis, sh ei pidanud kohus vajalikuks uurida DNA ekspertiisiaktis eksperdiarvamustest nähtuvaid tõendeid, mida eeluurimiskohtunik arvestas kohtueelses menetluses kahtlustatava suhtes vahistamisküsimuse kohaldamisel. Kohtuotsusega mõisteti süüdistatavalt välja kõik menetluskulud, sh DNA ekspertiisimaksumus.

27. augustil 2010.a, kriminaalasjas nr 1-10-10954 Harju Maakohtu kohtumäärusest nähtub, et esitatud vahistamistaotluse läbivaatamisel tuvastas eeluurimiskohtunik, et kohtueelse menetluse käigus on läbi viidud DNA ekspertiis. Eksperdiarvamuse kohaselt tuvastati tapetu riietel DNA, millel olid kõik kahtlustatava võrdlusproovist saadud haplotüübis

esinevad alleelid tugevalt väljendunud proovist saadud segahaplotüübis. Autori poolt kohtueelse menetluse käigus kogutud kriminaaltoimiku materjalidest nähtub, et vahistamisküsimuse arutelul arvestatud DNA ekspertiis valmis 19. augustil 2010.a.

Harju Maakohtu otsusega kriminaalasjas 1-11-4679, 9. november 2010.a, mõistis kohtunik süüdistatava süüdi KarS § 114 p 1 järgi ning mõistis karistuseks 11 aastat vangistust. Kriminaalasja kohtulikul uurimisel leidis kohus, et surnu kohtuarstliku ekspertiisi läbi viinud eksperdiarvamuse kohaselt tuvastati kannatanu tapmine, eelkõige süüdistatava puhtsüdamliku ülestunnistuse avaldusega, mis kinnitas tema poolt kannatanu tapmise, kuid süüdistatav ei mäletanud tapmise üksikasju, sest oli tugevas joobes. Samuti leidis kohus, et süüdistatava süü on peale tema enda ütluste leidnud tõendamist kannatanu ja tunnistajate ütlustega, sündmuskoha vaatlusprotokolliga ja fototabeliga, surnu ekspertiisiaktiga, DNA ekspertiisiaktiga, tehnilise uuringu protokolliga, asitõendite vaatlusprotokolliga ja fototabeliga, isiku läbivaatuse protokolliga ja fototabeliga, süüdistatava narkootilise aine ekspertiisi aktiga, isiku ekspertiisiaktiga ja süüdistatava ambulatoorse kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi aktiga. Kohus leidis, et selle kriminaalasja menetlemisel puudus vajadus läbi viia DNA ekspertiis seetõttu, et süüdistatav tuli politseisse puhtsüdamlikule ülestunnistusega ja samuti oli vaja arvestada sündmuskoha seisukorda ja olustikku, seega ei olnud mõistlik DNA ekspertiisitasu välja mõista süüdistatavalt ja temale mõistetava vangistuse pikkusega jäi temalt see summa välja mõistmata. Kriminaalasja materjalidest nähtub, et süüdistatav oli kuriteo toimepanemise ajal alkoholi ja narkootilisest aineist amfetamiin põhjustatud joobes, mistõttu kahtlustatava ülekuulamisele antud ütlustest nähtuvalt ei mäletanud ta kõike detailselt kuriteo toimepanemise viisi kohta. Samuti nähtub kriminaalasja materjalidest, et kahtlustatav kuriteo toimepanemisele ööst mäletab, et temal tekkis kannatanuga tüli, kui viimane haaras noa. Kui kahtlustatav tuli mõistusele, oli tuba makrofleksiga verd täis ja kannatanu lamas. Ööle järgnenud hommikul tuvastas, ta et kannatanu on surnud. Seejärel istus ta terve päeva kodus ning mõtles, mida edasi teha. Seejärel läks kahtlustatav sõbra juurde, kellele rääkis juhtunust. Sõber kostis selle peale, et kui tema oleks süüdi, siis läheks tema sellest rääkima. Seejärel ilmus kahtlustatav politseisse puhtsüdamlikule ülestunnistamisele tapmise toimepanemises.

17 jõustunud kohtuotsusega kriminaalasjas eluvastaste kuritegude lahendamisel ei määratud DNA ekspertiise, millest töö autor toob välja arvulised näitajad Karistusseadustiku kvalifikatsioonide kaupa. DNA ekspertiise ei määratud eluvastastes

kuritegudes 6 korral KarS § 113 teise inimese tahtlikus tapmises, 3 korral KarS § 118 p 1 ja § 117 lg 1 eluohtliku tervisekahjustuse tekitamisega surma põhjustamine ettevaatamatusest, 2 korral KarS § 121 - § 117 lg 1 teise isiku löömisega surma põhjustamises ettevaatamatusest, 1 korral KarS § 113 ja § 25 lg 2 teise inimese tapmise katses, 1 korral KarS § 113 ja § 22¹ lg 1 tapmisele kihutamise katses, 1 korral KarS § 114 p 3 ja § 25 lg 2 vähemalt kahe isiku tapmise katses, 1 korral KarS § 118 p 1 järgi eluohtliku tervisekahjustuse tekitamises, 1 korral KarS § 116 ema poolt vastsündinu tapmises, 1 korral KarS § 119 raske tervisekahjustuse tekitamises ettevaatamatusest. 11 korral arutati kriminaalasja üldmenetluse korras, 2 korral kohaldati lühimenetlust, 3 korral kohaldati kokkuleppemenetlust ning 1 korral määrati süüdistatav sundravile. 17 kriminaalasjast 4 korral oli tegemist perekonnasisese kuriteoga. Töö autor analüüsib 8 avalikku kohtuotsust ja kriminaalasja materjale, mille lahendamisel ei määratud DNA ekspertiise.

Harju Maakohtu otsuses 1-09-9259, 03. märts 2010.a, menetles kohus üldmenetluses süüdistatava suhtes süüdistust KarS § 113 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises. Kohtuotsuses on avalikustatud ainult resolutiivosa, milles nähtub, et kohus mõistis süüdistatava süüdi KarS § 113 järgi ja karistas teda vangistusega 7 aastat. Kriminaalasja kohtueelses menetluses kogutud materjalide analüüsimisel selgus, et kahtlustatava poolt toime pandud tapmine toimus ühisel alkoholitarvitamisel tekkinud tüli käigus, tunnistaja silme all. Kahtlustatav tunnistas end kohtueelses menetluses süüdi. Samuti kinnitavad kahtlustatava süüd tunnistaja ütlused, kes kuritegu pealt nägi. Kohtueelses menetluse määrati surnu kohtuarstlik ekspertiis ja isiku ambulatoorne kohtupsühhiaatria- psühholoogina kompleksekspertis.

Kriminaalasja nr 1-09-21698 materjalidest nähtub, et süüdistatav tarvitas korduvalt oma naise suhtes füüsilist vägivalda, mida tõendavad nii lähedaste tunnistajate ütlused, kui ka meditsiinidokumendid. Pikaajaline perevägivald päädis kahtlustatava poolt oma kodus 10.08.2009. a õhtust kuni 11.08.2009 kella 04:41 naise peksmisega viimasele tekitatud eluohtliku tervisekahjustuse tulemusena surma põhjustamisega ettevaatamatusest. Kohtueelses menetluse käsitleti kuritegu KarS § 113 tunnustel, I astme kohus mõistis süüdistatava teise inimese tahtlikus tapmises süüdi mõistes karistuseks 10 aastat. Kohus tugines kohtumõistmisel surnu ekspertiisiaktis eksperdiarvamusele, sündmuskoha vaatlusprotokollile, asitõendi vaatlusprotokollile, ambulatoorsetele meditsiinikaartidele

ning tunnistajate ütlustele. Harju Maakohtu otsus kaevati edasi Tallinna Ringkonnakohtusse, mille otsuses 1-09-21698, 19. oktoober 2010.a, tühistas Ringkonnakohus Harju Maakohtu 10. mai 2010.a otsuse ja mõistis süüdistatava süüdi KarS § 118 p 1 ja § 117 lg 1 järgi ning mõistis karistuseks 9 aastat vangistust.

Kriminaalasja nr 1-09-17721 kogutud materjalidest nähtub, et kohtumenetluses süüdistatakse süüdistatavat selles, et tema lõi 11. mai 2009.a õhtul mahajäetud valvurimajakases ühise joomingu käigus kannatanut korduvalt rusikate ja jalgadega rindkere ja pea piirkonda, sh ka kannatanu lamavas asendis viibimisel. Kohteelse menetluse käigus määrati ainult üks ekspertiis, milleks oli surnu kohtuarstlik ekspertiis, milles avaldatud eksperdiarvamusele Harju Maakohus oma otsuses, 23. detsember 2009.a, tõendite hindamisel kogumis ka tugineb. Lisaks eksperdiarvamusele on kohus hinnanud tõenditena tunnistaja ütlusi. Kohtumenetluses ütles süüdistatav varem kohtueelses menetluses antud ütlustest, milles tunnistas oma süüd tapmise toimepanemises täielikult, lahti. Kohtumenetluses eitas süüdistatav kuriteo toimepanemist. Kohus leidis, et süüdistatav ei suutnud usutavalt ja mõistuspäraselt selgitada ütluste erisuse põhjust, seetõttu jäeti tema ütlused kui ebausaldusväärsed tõendite kogumist kõrvale. Eeltoodud tõendeid kogumina hinnates mõistis kohus süüdistatava süüdi KarS § 113 järgi ning mõistis karistuseks 8 aastat vangistust.

Kriminaalasjas nr 1-09-18777, 15. jaanuar 2019.a, on süüdistatav kohtu alla antud KarS § 113 järgi selles, et tema lõi 19.08.2009.a kella 21.30 paiku maja vastas asuval ülekäigurajal kannatanut tahtlikult mitmel korral rusikate ja jalgadega pähe ja kehasse, sh ka selliselt, et kannatanu kukkus nende tagajärjel hooga vastu teekatet, tekitades temale eluohtliku tervisekahjustuse, milliste vigastuste tagajärjel suri kannatanu hiljem haiglas. Süüdistatav temale esitatud süüdistuses süüdi ei tunnistanud, kuid võttis omaks, et tema lõi kannatanut. Harju Maakohus on tõenditena hinnanud ja kogumina arvestanud süüdimõistva kohtuotsuse mõistmisel tunnistajate ja kannatanute ütluseid ning surnu ekspertiisiaktis esitatud eksperdiarvamust. Marju Maakohus mõistis süüdistatava süüdi KarS § 113 järgi ning mõistis karistuseks 8 aastat vangistust.

Kohtuotsusest, 1-09-20105, 01. märts 2010.a, nähtub, et kohus mõistis süüdistatava süüdi KarS § 113 ja § 25 lg 2 järgi ning mõistis karistuseks vangistuse 10 aastaks. Kohtus hindas kõiki tõendeid kogumis, milleks olid kannatanu ütlused, tunnistajate ütlused,

ekspertiarvamus surnu kohtuarstliku ekspertiisi aktis ning ekspertiarvamus isiku ambulatoorset kohtupsühhaatrilise ja –psühholoogilise ekspertiisi aktis. Kohtuotsusest nähtub, et kohtu all on pereisa, kes alkoholijoobes tüli käigus oma elukaaslasega üritas tappa nende ühist 5 kuu vanust imikut. Tegemist oli perekonnasisese kuriteoga.

Kohtuotsusest 1-10-14803, 29. märts 2011.a, nähtub, et süüalust süüdistatakse selles, et ta 18. augustil 2009.a kella 17:30 paiku lõi Saku vallas Saku alevis Teaduse 1 maja parkimisplatsil kannatanuga tekkinud tüli käigus kätega ja jalgadega viimast lõua-kaelapiirkonda, mille tulemusel kannatanu kaotas tasakaalu ning kukkus asfaldile. Kannatanu kaotas sündmuskohal teadvuse ning hiljem suri haiglas teadvusele tulemata. Sündmus leidis aset avalikus kohas tunnistajate silme all. Kohus tugines oma otsuses tunnistajate ütlustele ja ekspertiarvamusel surnu kohtuarstlikus ekspertiisiaktis ning mõistis süüdistatava süüdi KarS § 121 ja § 117 lg 1 järgi karistusega 1 aasta ja 6 kuud vangistust.

Kohtuotsusest 1-10-2011, 10. mai 2011.a, nähtub, et kogu all oli isik, keda süüdistati tema elukaaslase surnuks kägistamises tüli käigus. Tapmisele järgnenud päeval toimetas süüdistatav surnukeha nende ühisest kodust välja ja mattis selle metsa. Kohus leidis isiku süü KarS § 113 järgi tõendatuks kannatanu - tapetu lähedaste - ütlustega, tunnistajate ütlustega, äratundmiseks esitamise protokollidega, asitõendi vaatlusprotokollidega ja fototabelitega ning surnu ekspertiisiaktiga ning mõistis karistuseks 6 aastat ja 6 kuud vangistust.

Kohtuotsusest 1-10-17190, 21. juuni 2011.a, nähtub, et kohtu all oli isik, kes mõisteti süüdi KarS § 119 järgi ning mõisteti karistuseks 9 kuud vangistust. Kohus on oma otsuses tuginenud tunnistajate ütlustele, sündmuskoha vaatlusprotokollile ja fototabelitele, isiku kohtuarstliku ekspertiisiaktile.

18.02.2011 aasta seisuga on ajavahemikul 2009 kuni 2011 I astme kohtusse jõudnud 44 kriminaalasja, milles on jõustunud kohtuotsus. Nimetatud ajaperioodil kohtusse jõudnud eluvastaste kuritegude kriminaalasadest määrati 27 korral DNA ekspertiis ning kõigil juhtudel langetati süüdistatava(te) suhtes süüdimõistev kohtuotsus.

5 korral on I astme kohtuotsuse edasi kaevatud II astme kohtusse, kus Tallinna Ringkonnakohus kuulutas välja uue otsuse, kuid mitte ühelgi juhul ei olnud otsus õigeksmõistev. I ja II astme kohtute poolt välja kuulutatud kohtuotsustest 24 kriminaalasja menetleti üldmenetluse korras, millest 2 kriminaalasja kohtuotsused ei ole avalikud, 3 korral avalikustati kohtuotsuse resolutiivosa ning 5 korral kaevati otsus edasi II astme kohtusse, millest avalikustati viimane jõustunud otsus. 1 kriminaalasjas kohaldati kokkuleppemenetlust ja 1 kriminaalasjas lühimenetlust.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10.11292, 08. veebruar 2011 a, üldmenetluses on kohus, viinud läbi kohtulike tõendite uurimise ja hinnanud kõiki tõendeid oma siseveendumuse kohaselt kogumis, leidnud, et süüdistatava süü temale inkrimineeritavas kuriteos leidis tõendamist muuhulgas DNA ekspertiisiaktis toodud eksperdiarvamusega, mille kohaselt sündmuskohalt leitud raudkangil leiti tapetu DNA, milline asjaolu tõendab, et seda kangi kasutati tema peksmiseks. Kohus mõistis süüdistatavale 10 aastat vangistust. Kohtukuludena mõisteti süüdistatavalt välja muuhulgas DNA ekspertiisi kulud summas 632,73 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-8305, 30. september 2010 a, on kohus leidnud, et süüdistatava süü inkrimineeritavas kuriteos on tõendatud kannatanu, tunnistajate ja kirjalike tõenditega, sh DNA ekspertiisiaktis kajastuva eksperdiarvamuse kohaselt tuvastati süüdistatavalt ära võetud verise Umbro dressipluusil tapetult pärit DNA. Seega on kriminaalasjas kogutud tõenditega tõendatud, et ööl vastu 02.01.2010 a viibis süüdistatav tapetu elukohas, kus tekitas kannatanule hulgaliselt tore-lõikehaavasid, mille tagajärjel sattus tema riidele kannatanu kehavedelikke ning sai konflikti käigus ise vigastusi. Kohus tunnistas süüdistatava süüdi KarS § 113 järgi ja mõistis talle karistuseks 9 aastat vangistust. Süüdistatavalt mõisteti riigituludesse menetluskulud 96 861,10 krooni, s.o 6190,55 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-7149, 30. november 2010 a, on kohus kõikide tõendite kogumis hindamisel ja analüüsimisel otsuse langetamisel tuginenud DNA ekspertiisi aktis antud eksperdiarvamusele. Muuhulgas, oli DNA ekspertiisiaktis antud eksperdiarvamuse kohaselt voodilinal tapetu veri, mis kohtu arvates ei saanud sinna tekkida muul moel, kui kokkupuutest tapjaga, kuna arvestades tapetu vigastusi ei ole objektiivselt võimalik, et tapetu oleks olnud suuteline liikuma magamistuppa voodi äärde

ja jätma voodilinale vereplekid. Kohus mõistis süüdistatava süüdi KarS § 114 p 1 järgi ja mõistis talle karistuseks 10 aastat vangistust. Kohtuotsusega mõisteti süüdistatavalt välja kohtumenetluskuludena ekspertiisitasud 137 129 krooni, s.o 8764,14 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-09-14698, 19. jaanuar 2010 a, leidis kohus, et süüdistatavale süüks arvatud kuritegu tapmise koosseisus on tõendatud muuhulgas DNA ekspertiisiaktis eksperdiarvamusega, et noa käepidemelt võetud proov on segaproov, mis ei välistanud tapetu ja süüdistatava bioloogilise materjali sisaldumist selles proovis; noa teralt võetud proov ei välistanud tapetult pärineva bioloogilise materjali sisaldumist selles proovis. Meestepluusilt võetud proovist saadud DNA segaprofiil ei välistanud tapetult pärineva bioloogilise materjali sisaldumist selles proovis. Kohus mõistis süüdistatava süüdi KarS § 113 järgi ja mõistis talle karistuseks 11 aastat vangistust. Kohtuotsusega mõisteti süüdistatavalt välja menetluskulud tuludesse, s.o DNA ekspertiisi tasu 21 170 krooni, s.o 1353 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-1605, 08. juuni 2010 a, on kohus üldmenetluse korras langetanud süüdistatava suhtes KarS § 113 järgi süüdimõistva kohtuotsuse ning karistuseks määranud 8 aastat vangistust. Kohtuotsusest nähtub, et kohtumenetluses on üksikasjalikult uuritud DNA eksperdiarvamust. KrMS § 175, 179 alusel mõisteti süüdistatavalt välja riigituludesse DNA ekspertiisi kulud summas 6800 krooni, s.o 434,60 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-09-21700, 04. juuni 2010 a, on kohus üldmenetluse korras langetanud süüdistatava suhtes KarS § 113 järgi süüdimõistva kohtuotsuse ning karistuseks määranud 6 aastat ja 7 kuud vangistust. Kohus leidis süüdistatava süü olevat tõendatud tunnistajate ütlustega, aga ka kriminaalasjas esinevate ja kohtuistungil avalikustatud kirjalike materjalidega, sh DNA eksperdiarvamusega. KrMS § 180 lg 1 alusel mõisteti süüdistatavalt välja menetluskuluna tasu ekspertiiside teostamise eest summas 127 671 krooni, s.o 8159,66 eurot riigi tuludesse.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-166, 08. veebruar 2011 a, on kohus üldmenetluse korras langetanud süüdistatavate suhtes süüdimõistva kohtuotsuse, milles on üksikasjalikult uuritud DNA eksperdiarvamust, millele tugineb ka oma järeldustes. Süüdistatavad mõisteti süüdi KarS § 118 p 1 ja § 117 lg 1 järgi, ühele neist määrati

karistuseks 4 aastat vangistust ning vastavalt KrMS § 180 lg 1, 2 alusel mõisteti süüdistatavalt välja riigituludesse ekspertiisi kulud 5070,43 eurot. Teisele isikule mõisteti 6 aastat vangistust ning vastavalt KrMS § 180 lg 1, 2 alusel mõisteti süüdistatavalt välja riigituludesse ekspertiisi kulud 4952,83 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-09-13760, 03. märts 2010 a, oli kohtu all kaks süüdistatavat, kellest üks mõisteti süüdi KarS § 113 järgi ning karistati vangistusega 8 aastat. Teine süüdistatav mõisteti süüdi KarS § 114 p 4 järgi ning karistati vangistusega 10 aastat. KrMS § 180 lg 3 alusel jäid 2 DNA ekspertiisi maksumusega summas 8024,75 eurot riigi kanda.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-2947, 27. september 2010 a, oli kohtu all süüdistatav, keda süüdistati kahe isiku, oma naise ja mehe tapmises. Kohus leidis, et süüdistatava süü on tõendamist leidnud mehe tapmises julmal viisil. Samuti leidis kohus, et süüdistatava kohtus antud ütlustes sisaldasid vasturääkivused teiste, usaldusväärsete tõenditega. Süüdistatav kinnitas kohtus, et korteris, kus leidis aset tapmine, viibis ta ühel päeval – 11.10.2009.a, kui ta koos kahe isikuga alkoholi tarvitas. Ta käis kahel korral korterist ära ja teisel korral tagasi saabudes avastas mõlema isiku laibad, kuid ta ei puutunud neid. Antud väide on vastuolus asitõendi vaatlusprotokollis, fototabelil ja tehnilise uuringu protokollis fikseerituga, millest tulenevalt süüdistatava kinnipidamisel seljas olnud sviitril avastati verekahtlased jäljed ning tulenevalt eksperdiarvamuse p-st 14 avastati sellest DNA segaprofiil, milles ei saanud välistada tapetud naise bioloogilise materjali sisaldumist. Seega oli süüdistatav viibinud korteris ajal, mil tapetu oli verine. Lisaks eeltoodud DNA ekspertiisiaktis eksperdiarvamuse p-le 14 tugines kohus ka ekspertiisiakti p-le 6, millest ilmnas, et proovist tapetud naise teksapükste nõobi juurest saadi DNA analüüsi täielikud segaprofiilid. Saadud tulemuste põhjal ei saanud välistada tapetud naiselt ja tapetud mehelt pärineva bioloogilise materjali sisaldumist nendes segaproovides. Kohus ei saanud üheselt jätta tähelepanuta tapetud naise pükste rebimise jälgi ega välistada tema ja tapetud mehe vahelist vägivaldset intsidenti, mida toetas ka DNA ekspertiisakti p-s 6 tuvastatud tulemus. Kohus, tuginedes eeltoodule ning muudele tuvastatud asjaoludele mõistis süüdistatava õigeks süüdistuses KarS § 114 p 3 järgi ning tunnistas süüdi KarS § 114 p 1 järgi ning karistas teda vangistusega 15 aastat. Süüdistatavalt mõisteti välja riigituludesse DNA ekspertiisi kulud summas 50 370 krooni, s.o 3219,23 eurot.

Antud kohtuotsuse pälvib autori tähelepanu asjaolu, et DNA ekspertiisiakti eksperdiarvamust kasutati nii kahtlustatava õigeksmõistmisel kui ka süüdimõistmisel.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-17278, 21. märts 2011.a, tunnistas kohus isiku süüdi KarS § 114 p 1, 4 ja KarS § 114 p 1,4-§ 25 lg 2 järgi ning mõistis karistuseks 18 aastat vangistust. Kohus tugines mõlema kuriteoepisoodi tõendite kogumis hindamisel olulise tõendina ka DNA ekspertiisiaktidele. Süüdistatavalt mõisteti riigi tuludesse osa DNA ekspertiisi kuludest, s.o kokku 22181,19 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-11-4679, 20. oktoobril 2011 a, leidis kohus, et antud kriminaalasja menetlemisel puudus vajadus läbi viia DNA ekspertiis seetõttu, et süüdistatav tuli politseisse puhtsüdamliku ülestunnistusega ja samuti oli vaja arvestada sündmuskoha seisukorda ja olustikku, seega ei olnud mõistlik DNA ekspertiisitasu välja mõista süüdistatavalt ja temale mõistetud vangistuse pikkusega jääb temalt see summa välja mõistmata. Vaatamata eeltoodud asjaolule leidis kohus, et süüdistatava süü peale tema enda ütluste leidis tõendamist muude tõendite hulgas ka DNA ekspertiisiaktiga. Kohus küll arvestas DNA ekspertiisiakti tõendamisel, kuid ei pidanud selle olemasolu vajalikuks. Kohus mõistis süüdistatavale 11 aastat vangistust. DNA ekspertiisitasu summas 5244 eurot otsustas kohus jätta riigi kanda.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-8484, 09. november 2010 a, üldmenetluses on kohus analüüsinud muuhulgas DNA ekspertiisi eksperdiarvamust, vastavalt millele leiti kasteedilt nii tapetu kui süüdistatava DNA-d ja bioloogilist materjali ning maja trepiastmelt ja koridori seinalt tapetu DNA-d. Alaealise süüdistatavale mõisteti 4 aastat vangistust. Alaealise süüdistatava suhtes arvestas kohus varalist seisundit, eestkostja ja kaitsja taotlusi menetluskulude vähendamiseks ning arvestas süüdistatava resotsialiseerimise väljavaateid, jättis kohus KrMS § 180 lg 3 alusel osa menetluskulusid riigi kanda, kuna nende täielik väljamõistmine käiks süüdimõistetule ilmselt üle jõu.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-09-16587, 20. aprill 2010 a, oli süüdistatav kohtu all kokku kolme isiku tapmises. Kohus on otsuse põhjenduses tuginenud eksperdiarvamustele DNA ekspertiisiaktides, mille algusel tuvastati kokku kolme tundmatu surnukeha isikud. Ühe isiku tapmise episoodis leidis kohus, et maja vaatlusprotokolli fototabel tõendab majast erinevatelt esemetelt ja tapeedilt verejälgede

leidmist ning DNA ekspertiisiaktis eksperdiarvamuse kohaselt sisaldus tapeeditükkidel, vaibatükkidel, saepuruplaadil ja puidust mööblidetailil olev veri tapetu DNA-d, mis kinnitab tunnistaja ütlusi, et tapetu peksti surnuks selles majas. Süüdistatav ei tunnistanud end süüdi talle esitatud süüdistustes, mistõttu on autor arvamusel, et antud juhul on äärmiselt oluline tunnistaja ütluste tõepärasust kinnitavad füüsilised tõendid, antud juhul DNA ekspertiis. Süüdistatav mõisteti süüdi KarS § 114 p 3, 4 järgi ja karistati eluaegse vangistusega. Kohtuotsusega mõisteti süüdistatavalt välja riigituludesse kriminaalmenetluse kulud ekspertiiside maksumus kokku 98 729 krooni, s.o 6 309,95 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-09-19733, 22. aprill 2010 a, üldmenetluses on kohus süüdimõistva kohtuotsuse langetanud süüdistatava suhtes KarS § 114 p 1 järgi ning karistanud teda 13 aastase vangistusega. Kohtuotsuses ei ole kohus tuginenud DNA ekspertiisidele. Siinkohas peab autor vajalikuks tähelepanu juhtida asjaolule, et kohtueelses menetluses kahtlustatava kinnipidamisele järgnenud vahistamisküsimuse arutelul Harju Maakohus 17.06.2009 kohtumääruses tugines, lisaks kogutud tõenduslikule materjalile, ka kahtlustatava teksapükstelt leitud kannatanu DNA (veri) olemasolule. Kohtuotsusega mõisteti süüdistatavalt välja ekspertiisitasud 59701 krooni, s.o 3815,58 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-5077, 21. detsember 2010 a, üldmenetluses on kohus tõendite uurimisel põgusalt viidanud DNA ekspertiisile, mis kinnitab süüdistatava ja tunnistajate viibimist sündmuskohal, lisaks nende enda kinnitusele. Kohus mõistis süüdistatava KarS § 117 lg 1 järgi süüdi ja mõistis talle 1 aasta ja 6 kuud vangistust. KrMS § 180 lg 1 alusel mõisteti süüdistatavalt välja ekspertiisitasu 8640 krooni s.o 552,20 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-10-13985, 28. aprill 2011 a, oli kohtu all 4 isikut, neist kahele oli esitatud süüdistus teise inimese tapmises. Kohtuotsuses pidas kohus usaldusväärseks tõendiks ekspertiisiaktides eksperdiarvamuse alusel tuvastatud kahe tundmatu surnukeha isikuid. Kohtuotsuses tapmise episoodides rohkem eksperdiarvamusi DNA ekspertiisidest ei kajastu, süüdistatavate süü osas arvestas kohus lisaks muid suulisi ja kirjalikke tõendeid. Üks süüdistatav mõisteti süüdi KarS §113 järgi ning mõisteti karistuseks 7 aastat ja 6 kuud vangistust, samuti mõisteti riigi tuludesse ekspertiisitasud

905,81 eurot. Teine süüdistatav mõisteti süüdi KarS § 114 p 4 järgi ning mõisteti karistuseks 15 aastat vangistust, samuti mõisteti välja ekspertiisitasud 1420,81 eurot.

Harju Maakohtu otsuses kriminaalasjas 1-09-19332, 15. jaanuar 2010 a, mõisteti lühimenetluse korras süüdi kokku kolm isikut KarS § 118 p. 1 ja KarS § 117 lg 1 järgi ning kõigile mõisteti karistusena 2 aastat ja 8 kuud vangistust. Kohtuotsusest nähtub, et KrMS § 180 lg 3 alusel jäi DNA ekspertiis maksumusega 24090 krooni, s.o 1539,63 eurot riigi kanda.

Kohtuotsuste analüüsist nähtub, et kohus on eluvastaste kuritegude toimepanemises süüdimõistetuile määranud pikki vangistusi, millest pikemad jäävad vahemikku 10-15 aastat. Karistus on vastavuses kuriteo raskusastmega. Tapmised tekitavad ühiskonnas ebastabiilsust, ärevust, inimestes hirmu ja õdvastust. Eluvastase kuriteo menetlemine on õiguskaitseorganite üks prioriteete, seega ei ole nende lahendamiseks kehtestatud menetluslikke kitsendusi. Avalikkuse ja meedia kõrgendatud tähelepanu, oodatakse kiiret kahtlustatava tabamist, survestab tapmise lahendamist läbiviivaid uurijaid, tekitades sellega lisapingeid.

DNA ekspertiis on üks kõige kiirematest ja usaldusväärsematest vahenditest tuvastamaks kuriteo toimepannud isikut. Iga inimene jätab endast ümbristevasse keskkonda bioloogilisi jälgi. Tapmiste uurimise praktika näitab, et DNA ekspertiis on üldjuhul kohtueelses menetluses isiku suhtes kuriteokahtluse kinnitavaks faktoriks, sest enamasti avastatakse kahtlustatav vahetult peale kuriteo toimepanemist tunnistajate ütluste alusel või tulemusliku operatiivtööga, s.t jälitustööga. Esineb ka juhtumeid, kus tapja annab end ise õiguskaitseorganitele üles ning esitab kuriteo toimepanemise kohta puhtsüdamliku ülestunnistuse. Eluvastase kuriteo lahendamisel on uurijal olemas kõik võimalused erinevate ekspertiiside määramiseks, et tuvastada kriminaalmenetluse tõendamiseseme asjaolud. DNA ekspertiiside määramisel on menetlejal oluline roll objektiivselt hinnata sündmuskoha olustikku, leidmaks sealt esemeid, millel võib olla kahtlustatava poolt jäetud bioloogilist materjali. Samaaegselt eseme valimisel, peab menetleja omama ettekujutust, millist kriminaalasjas tõenduslikku tähtsust omavat informatsiooni võib ekspertiisi saadetav ese või proov sisaldada.

Uurimistöö tulemustest nähtuvalt on 44 DNA ekspertiisi kogumaksumus 105 644,28, s.o ühe ekspertiisi hind on keskmiselt 2 401 eurot. DNA ekspertiisi hind ühe ekspertiisiobjekti kohta on 57,52 eurot. Kohtuotsuste analüüsist nähtuvalt jääb suur osa ekspertiisikuludest riigi kanda, mistõttu tuleb menetlejal DNA ekspertiisimääruse koostamisel äärmiselt tähelepanelikult, arvestades kuriteo sündmuskoha olustikku, otstarbekuse kaalutlusel valida ekspertiisi saatmiseks sündmuskohalt sellised objektid ja proovid, mis põhjendatult võivad sisaldada kriminaalasjas tähtsust omavat informatsiooni. Menetleja peab kriitiliselt suhtuma ekspertiisiobjektide valikusse kogumis kui ka igasse proovi ja objekti eraldi. Selliselt läbimõeldud DNA ekspertiisid vähendavad ekspertiisimahtu esitatud objektide ja proovide osas, mis ühelt poolt on odavam ja ekspertiisi teostamine on kiirem, mis omakorda kiirendab tervet kriminaalmenetluse protsessi.

Eluvastase kuriteo menetlemisel on esimene etapp sündmuskohal talletada kogu materjal, mis võib omada tähtsust kriminaalasja lahendamisel. Teine etapp on teha valik, millised objektid ja DNA proovid saata DNA ekspertiisi eelisjärjekorras, et esmane ekspertiisitulemus aitaks kaasas kahtlustatava tuvastamisele.

Uurimistulemustest nähtub, et DNA ekspertiis võib olla kiire. Kahjuks esines märkimisväärselt kiire tulemuse saavutamise saavutamise kriminaalasja menetlemisel ühel korral, kus enne 48 tunni möödumist, alates kahtlustatava kinnipidamisest, tugines eeluurimiskohtunik kahtlustatava suhtes tõkendi vahistamise kohaldamisel eeluurimisel määratud DNA ekspertiisi esmasele eksperdiarvamusele. Töö autorina leian, et tulevikus võiks eluvastaste kuritegude eeluurimisel kahtlustatava isiku kiire tuvastamine toimuda tema sündmuskohale jäetud bioloogilistelt jälgedelt võetud proovide alusel analoogselt sõrmejäljelugeja kasutamisele.

Uurimistöö tulemustest on näha, et Põhja Prefektuuris eluvastaste kuritegude lahendamisel määratud DNA ekspertiisid suuremas osas kinnitasid kohtueelse menetluse käigus isiku kuriteokahtlust ning edasises kohtumenetluses arvestati ekspertiisiaktis avaldatud eksperdiarvamust tõendina isiku süüdimõistmisel. DNA ekspertiisil on oluline roll tapmiste lahendamisel tugevalt lagununud laipade isiku tuvastamisel, kus visuaalselt on äratundmine osutunud võimatuks ning sõrmejäljeekspertiisi määramine võrdlusmaterjali lagunemise tõttu võimatu. Uurimistulemustest nähtub, et kolmest tundmatust surnukehast said tuvastatud DNA ekspertiisi alusel kõik isikud, mis aitas kaasa kuriteo lahendamisele.

Tuvastamata surnukeha isiku tuvastamine on oluline ka sellest aspektist, et tema matmise saavad korraldada omaksed ning surnut ei maeta tuvastamata isikuna, kusjuures tuvastamine peab toimuma õigeaegselt. Õiguskantsleri 2010. aasta tegevuse ülevaatest nähtub, et tema poole pöördus avaldaja, kes kirjeldas tema kadunud venna isiku tuvastamise menetlust, mille käigus tuvastamata isiku säilmetele määratud DNA ekspertiis valmis vähemalt 6 kuud, mille jooksul, enne isiku tuvastamist, maeti säilmed tundmatu isikuna.⁴⁵

Uurimistulemustest nähtub, et uurimisgrupi töö sündmuskohal on puudulik, suurem osa DNA ekspertiisi esitatud objektidelt ja proovidelt analüüsitud proovid ei sisaldanud tõenduslikku informatsiooni. Põhja Prefektuuris eluvastaste kuritegude sündmuskohata teenindavasse uurimisgruppki kuuluvad vähemalt kaks kriminalisti ning sündmuskohal viib menetlustoimingut läbi kriminaalasja uurija, kellega koostöös teostatakse sündmuskoha vaatlus. Koostöö sündmuskohal on uurimistulemusi hinnates puudulik, mistõttu töö autor teeb ettepaneku korraldada sündmuskohata teenindavatele ametnikele vastavasisulisi täiendkoolitusi koostöös Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi DNA osakonna spetsialistide ja ekspertidega.

Eluvastaste kuritegude lahendamisel ei määratud DNA ekspertiise juhtudel, kus oli kuritegu toime pandud katsestaadiumis, mis on ka otstarbekas, sest kannatanu oli võimeline kuriteo asjaolude kohta ütlusi andma. Samuti ei määratud DNA ekspertiise tapmiste korral, mis olid toime pandud perekonnasiseselt ning eeluurimisel kahtlustatav tunnistas oma süüd ning kahetses puhtsüdamlikult kuriteo toimepanemist. Töö autorina leian, et peresiseselt toime pandud eluvastaste kuritegude menetlemisel ei ole otstarbekas määrata DNA ekspertiise, sest on eluliselt usutav ja ootuspärane leida enamustel kuriteosse puutuvatelt objektidelt nii kahtlustatava kui ka tapetu bioloogilist materjali. Siinjuures on kindlasti ka erandeid, kus kriminaalmenetluse käigus esineb nüanss, kus kahtlustatava bioloogilise materjali sattumine esemele on selgitatav üksnes tema poolt kuriteo toimepanemisega.

Töö autor on menetlenud eluvastaseid kuritegusid 5 aastat ning ei pea õigeks Harju Maakohtu seisukohta selles, kus hinnati DNA ekspertiisi määramist kohtueelses

---

⁴⁵ Õiguskantsleri 2010. aasta tegevuse ülevaade. 2011, 16-17.

menetluses ebaotstarbekaks aspektis, kus kahtlustatav andis end politseisse ise üles ning esitas puhtsüdamliku ülestunnistuse ja tuli arvestada lisaks sündmuskoha olustikku. Kohtupraktika kõneleb selles osas enda eest, on palju juhtumeid, kus süüdistatav kohtumenetluses ütleb lahti kohtueelses menetluses antud ütlustest ning sellele mõistliku selgituse puudumisel arvestatakse need tõendite kogumist välja, kui ebausaldusväärsed tõendid. Raske isikuvastase kuriteo lahendamisel kohtueelses menetluses ei kehti põhimõte, et kui kahtlustatav tunnistab teo üles, mida kinnitab ka sündmuskoha olustik, siis on kriminaalasi lahendatud ja tõendatud. Autorina arvan, et tapmiste lahendamisel kohtueelses menetluses on füüsilistel tõenditel olulisem väärtus kui ütlustel, mis viimasel juhul on erinevates menetlusetappides muutuvad ja kohtu poolt ebausaldusäärseks tunnistades kaduvad.

KOKKUVÕTE

DNA ekspertiiside määramine on üks olulistest menetlustoimingutest kriminaalasja kohtueelse menetluse käigus tõendamiseseme asjaolude tuvastamisel. Sündmuskohalt leitud DNA võib aidata tuvastada isiku, keda kahtlustada kuriteo toimepanemises, kuid mitte ainult. Kahtlustatava poolt kuriteo sündmuskohale jäetud bioloogilised jäljed võivad näidata, kuidas, millega, millises järjekorras toimus sündmuskoha sündmuste areng kuriteo toimepanemisele eelnevalt, ajal ja peale kuriteo toimepanemist. Vastupidiselt isikut süüstavale informatsioonile võib DNA aidata kaasa ka isiku süüd välistavalt.

Käesoleva töö sissejuhatuses autori poolt püstitatud uurimisküsimustele: Kas DNA ekspertiisil oli oluline roll eluvastaste kuritegude lahendamisel?, kas DNA ekspertiise määrati otstarbekalt?, kas DNA ekspertiisi valmimine takistas kohtueelse menetluse lõpuleviimist?, kas DNA ekspertiisi eksperdiarvamust arvestati kohtumenetluses süüdistatava suhtes kohtuotsuse langetamisel?, leiti vastused. Uuritud 44 jõustunud kohtuotsusega eluvastase kuriteo kriminaalasjas 17 korral ei määratud kuriteo lahendamisel DNA ekspertiisi, millest olenemata mõisteti kõigi kohtu alla antud isikute suhtes süüdimõistetv kohtuotsus. Kriminaalasjades, milles oli määratud DNA ekspertiis, arvestas kohus otsuse langetamisel, tõendite hindamisel kogumis, DNA ekspertiisiaktis avaldatud eksperdiarvamust.

Kvantitatiivse ja kvalitatiivse uuringu tulemuste pinnal, jõustunud kohtuotsuste ja eeluurimisel kogutud kriminaalasja materjalide analüüsimise alusel jõudis töö autor järeldusele, et eluvastaste kuritegude lahendamisel ei pea alati määrama DNA ekspertiisi. DNA ekspertiis ei oma tingimata olulist rolli eluvastaste kuritegude lahendamisel.

Iga toimepandud eluvastane kuritegu on oma olemuselt erinev ja kordumatu, vaatamata sellele, et kuriteotunnused võivad vastata Karistusseadustikust sätestatud samale kuriteokoosseisule. Kohtueelse menetluse käigus tuleb uurijal otsustada, milliseid ekspertiise on otstarbekas määrata kuriteo lahendamiseks. Samas tuleb kriminaalasi lahendada võimalikult ökonoomselt, st. võimalikult väikese maksumusega. Uurimistulemustest nähtub, et riigi kanda jäi DNA ekspertiiside maksumus kogusummas

57 218,58 eurot. Autori arvates ei ole riigi ressursse otstarbekalt kasutatud. 27 kriminaalasjast, milles oli määratud DNA ekspertiis, 5 kriminaalasja kohtueelse menetluse pikkus sõltus DNA ekspertiisiakti valmimisest.

Töö autorina leian, et eluvastase kuriteo menetlejal on vaja esmalt otsustada, kas kuriteo lahendamiseks on vaja määrata DNA ekspertiis ning kui selle määramine osutub põhjendatuks, tuleb kriitiliselt suhtuda ekspertiisiobjektide valikusse. Esemel valimisel peab menetleja omama ettekujutust, millist kriminaalasjas tõenduslikku tähtsust omavat informatsiooni võib ekspertiisi saadetakse ese või proov sisaldada.

Töö autorina pean vajalikuks, et menetleja kaasaks DNA ekspertiisi määramisel ekspertiisiobjektide valiku tegemisse veel vähemalt ühe isiku, kes viibis kuriteo sündmuskohal, põhjusel, et tekitada diskussioon küsimuses, milliseid objekte on otstarbekas ekspertiisi saata. Selliselt läbi mõeldud DNA ekspertiisimäärused kiirendavad kriminaalmenetluse kohtueelset protsessi ning vähendavad ekspertiisi maksumust.

SUMMARY

Request for forensic DNA examination (expertise) is one of important procedural activities by establishing circumstances related to subjects of proof in course of pre-trial proceeding. DNA found at the crime scene may assist to identify the person whom to suspect in commission of crime, but that's not the only outcome. Biological traces left by the suspect to the scene of a crime may show how, by which means, in which order development of events at the scene of an event took effect before, during and after commission of the crime. To the contrary of information convicting the person, DNA may also contribute to excluding of the guilt of a person.

Responses were found to questions set in introduction of this work by the author: whether forensic DNA examination has had essential role by solving offences against life?; whether DNA examinations requested optimally?; whether completion of the DNA examinations hindered completion of the pre-trial proceeding?; whether expert opinion of DNA examination was taken into account in court proceeding by bringing in a verdict in relation to suspect? By 17 cases out of 44 criminal offences against life that resulted in enforced court decision, forensic DNA examination was not requested, irrespective of which judgment of conviction was pronounced in relation to all persons sent to court. In criminal cases where DNA examination had been requested, court took into account assessment of gathered physical exhibits, expert's opinion expressed in DNA examination report by pronouncing of the decision.

On the basis of quantitative and qualitative research, on the basis of analysis of court decisions that have entered into force and materials of criminal case gathered within pre-trial proceeding, the author of the work reached to the conclusion that it is not always mandatory to request the DNA examination by solving offences against life. DNA examination does not have necessarily an essential role in solving offences against life.

Every crime that is committed against life is different and non-current by its nature, irrespective of fact that features of crime may respond to the same necessary elements of a criminal offence provided in the Penal Code. In course of the pre-trial investigation the

police investigator has to decide, which forensic examinations are obligatory to be requested for solving a crime. Furthermore, the criminal case has to be solved as economically as possible, e.g. at possibly lowest cost. From the results of a current study it becomes evident that total cost of forensic DNA examinations in sum of 57 218,58 euros remained to be paid by the state. In the author's opinion, the state resources have not been utilized expediently. Out of 27 criminal cases where DNA examination had been requested, length of pre-trial proceeding of 5 criminal cases depended on completion of report of DNA examination.

As an author of this work I suggest that a police investigator of crime against life has to decide primarily whether forensic DNA examination has to be requested or not and if this request occurs to be reasonable, it is necessary to look critically at the choice of objects for examination. By choosing of an object, the police investigator must have the general idea, what information of evidential importance may contain an object or sample to be sent to forensic examination.

As an author of this work I find it necessary that a police investigator would engage at least one more person who checked the scene of the crime to making choices by optimal selection of the objects to be submitted to DNA examination through discussion. The considered DNA examination requests, will speed up pre-trial process of the criminal proceeding and decrease costs of examination.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Bond., J.W., Phil.D., „Value of DNA Evidence in Detecting Crime“, *Journal of Forensic Sciences*, 2007, Vol. 52, no 1.
- Dierickx, K., Herman, N., „National Forensic DNA Databases“ Socio-Ethical Challenges & Current Practices in the EU. European Ethical – Legal Papers N° 9, lk 8.
- Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi DNA osakonna põhimäärus 20.04.2011.
- Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi põhimäärus. 14.12.2007 nr 51. RTL 2007, 98, 1633, RT I 13.12.2010, 8.
- Eesti Vabariigi põhiseadus. 28.06.1992. RT 1992, 26, 349, RT I 27.04.2011, 2.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-19733, 22.04.2009.
- Harju Maakohus, otsus 1-11-4679, 9.11.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-9259, 03. 03.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-11292, 08. 02.2011.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-8305, 30.09.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-7149, 30.11.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-14698, 19.01.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-1605, 08.06.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-21700, 04.06.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-166, 08.02.2011.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-13760, 03.03.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-2947, 27.09.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-17278, 21.03.2011.
- Harju Maakohus, otsus 1-11-4679, 20.10.2011.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-8484, 09.11.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-16587, 20.04.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-19733, 22.04.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-5077, 21.12.2010.
- Harju Maakohus, otsus 1-10-13985, 28.04.2011.
- Harju Maakohus, otsus 1-09-19332, 15.01.2010
- Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. 16.04.1996. RT I 2000, 11, 57.
- James, N., „DNA Testing in Criminal Justice: Background, Current Law, Grants, and Issues“ Congressional Research Service Report for Congress, 2011.

Jasanoff, S., „Just Evidence: The Limits of Science in the Legal Process“, Journal of Law, Medicine & Ethics 2006, 328-341.

Jeffreys, A.J., „Genetic fingerprinting“, Nature Medicine 2005, nr 11, 1035-1039.

Karistusseadustik. 06.06.2001. RT I 2001, 61, 364, RT I 29.12.2011, 190.

Kergandberg, E, Sillaots, N 2006. Kriminaalmenetlus. Tallinn. Kirjastus Juura.

Kohtuekspertiisiseadus 30.05.2001. RT I 2001, 53, 309, RT I 2010, 22, 108.

Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. RT I 2003, 27, 166, RT I 29.12.2011, 20.

Lindmäe, H. 1997. Menetlustaktika II. Tallinn: Juura. Õigusteabe AS.

Riigikontrolli kontrolliaruanne nr OSII-2-6/05/120. 06.12.2005. Kohtuekspertiisi järjekorrad.

Riigi Kriminaalkolleegium, otsus 3-1-1-63-08, 05.12.2008.

Riigi Kriminaalkolleegium, otsus 3-1-1-32-09, 28.04.2009.

Riigikohtu Kriminaalkolleegium, otsus 3-1-1-3-07, 02.04.2007.

Riigi Kriminaalkolleegium, otsus 3-1-1-13-12, 07.03.2012.

Riigikohtu Kriminaalkolleegium, otsus 3-1-1-62-07, 12. 11.2007.

Riikliku DNA registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus. 14.12.2006 nr 259. RT I 2006, 57, 434. RT I 2010, 32, 159.

Tallinna Ringkonnakohus, otsus 1-09-21698, 19.10.2010.

Muud allikad

Õiguskantsleri 2010. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn 2011.

Kuritegevus Eestis 2011.

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56203/Kuritegevus+Eestis+2011+slaidid.pdf>.

Politseiinfosüsteem ALIS.

Politseiinfosüsteem MIS.

LISAD

Lisa 1. 44 eluvastases kuriteos määratud ekspertiisid

27 kriminaalasja, milles oli määratud DNA ekspertiis	DNA ekspertiis		Surnu kohtuarstlik ekspertiis	isiku kohtuarstlik ekspertiis	Sõrmejälje ekspertiis	Kohtupsühholoogia /-psühhiaatiline ekspertiis	Jälje-ekspertiisi	Kujutise ekspertiis	Kiu-ekspertiis
	Määrused	Aktid							
Ekspertiiside arv kokku	94	44	28	14	12	15	2	1	2
Maksumus eurodes kokku	105 644,28		11645,92	2295,02	9192,92	8641,48 / 2 ekspertiisiaktiga ei ole lisatud makseõiendit	1073,72	88,2	150,83
Keskmine ekspertiisi maksumus eurodes	1123,87		416	164	776,08	576,1	536,85	88,2	75,41
Kriminaalasjas määratud ekspertiiside keskmine kogumaksumus 51138, 24 eurot									
17 kriminaalasja, milles ei olnud määratud DNA ekspertiise	Surnu kohtuarstlik ekspertiis	Isiku kohtuarstlik ekspertiis	Sõrmejälje ekspertiis	Kohtupsühholoogia /-psühhiaatiline ekspertiis					
Ekspertiiside arv	12	5	-	5					
Maksumus eurodes kokku	3906,62	752,94	-	2780,92 / 1 ekspertiisiaktiga ei ole esitatud makseõiendit					
Keskmine ekspertiisi maksumus eurodes	325,55	150,59	-	556,184					
Kriminaalasjas määratud ekspertiiside keskmine kogumaksumus eurot 437,67 eurot.									